

Faktory ovlivňující biodromální dráhu jedince

Kateřina Malá

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Katedra pedagogiky a psychologie
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Malá**
Osobní číslo: **H128342**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Faktory ovlivňující biodromální dráhu jedince**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na faktory ovlivňující biodromální dráhu jedince;
- na okolnosti, které jsou důležité při rozhodování u právě dospívajícího jedince, zda vstoupit na trh práce, nebo pokračovat dále ve studiu (na vysoké škole v ČR i v zahraničí nebo jiných vzdělávacích institucích);
- na hledání odpovědi na otázku, proč jsou tyto faktory v Brně odlišné od faktorů, které ovlivňují dospívající jedince v Kroměříži;
- na možnosti sociální pedagogiky při nápravě tohoto stavu.

Součástí práce bude empirické šetření event. realizovaný kvantitativní výzkum, zaměřený na zjištění rozdílů mezi těmito dvěma městy (geografická poloha, možnost vzdělávání, ne/zaměstnanost, atp.) a další faktory, které přímo či nepřímo mohou ovlivnit biodromální dráhu dospívajícího jedince.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Kopřiva, K., Šiklová, J. Lidský vztah jako součást profese. Praha: Portál, 2011.

Langmeier, J. Vývojová psychologie pro dětské lékaře. Praha: Avicenum, 1991.

Macek, P., Smékal, V. Utváření a vývoj osobnosti. Brno: Barrister & Principal, 2002.

Možný, I. Česká společnost. Praha: Portál, 2002.

Možný, I. Rodina vysokoškolsky vzdělaných manželů. Brno: Universita J.E. Purkyně v Brně, 1987.

Vágnerová, M. Vývojová psychologie. Praha: Portál, 2000.

Vágnerová, M. Vývojová psychologie – Dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2012.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Hana Jůzlová

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

4. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

29. dubna 2016

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 16. 4. 2016

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na faktory, které ovlivňují biodromální, tedy celoživotní dráhu jedince, a to především v době, kdy se dospívající jedinec rozhoduje o svém budoucím profesním životě. Dále se práce zabývá otázkou, zda je funkce výchovného poradce na středních školách dostačující jako pomoc při tomto rozhodování a jaký pohled na tuto funkci mají dnešní studenti. Cílem práce je pokusit se najít řešení a možnosti, které by přispěly ke zkvalitnění výchovného poradenství tak, aby bylo v co největší míře přínosem k uplatnění absolventů na trhu práce nebo k studiu na dalších vzdělávacích institucích.

První teoretická část se zaměřuje na jednotlivá vývojová období jedince, především období dospívání. Dále jsou vypsány hlavní faktory, které ovlivňují osobnost jedince, což je rodina, prostředí a škola. Závěr teoretické části se zaměřuje na současné výchovné poradenství na středních školách a na možnostech, které by přispěly ke zkvalitnění této funkce.

Druhou praktickou část tvoří především kvantitativní výzkum mezi studenty i absolventy středních škol se zaměřením na jedno z nejdůležitějších období jejich života – volbu povolání nebo volbu dalšího studia, na to, co ovlivnilo jejich rozhodnutí, jaké podpory a pomoci se jim dostalo ze strany rodičů i ze strany školy, pedagogů a výchovných poradců, jaký názor mají na tuto pedagogickou činnost na svých školách apod. Po zpracování získaných dotazníků a dat z nich, budou následně vyhodnoceny dané hypotézy k tomuto tématu.

Vstup do dospělosti většinu mladých lidí provází právě rozhodování o další životní cestě. Toto rozhodnutí je ovlivněno různými vlivy a faktory, které po celý ten čas utvářely z člověka jedinečnou osobnost s určitým názorem, postojem, cílem apod. Přesto ale málokdo z mladých lidí má přesnou a svým schopnostem odpovídající představu o svém budoucím profesním životě. Pokud by jim měl někdo pomoci v tak zásadním kroku, měli by to být nejen jejich rodiče, ale také jejich pedagogové a další odborní pracovníci. Především pak funkce výchovného poradce by měla být nápomocna při rozhodování studentů a nebýt jen pouhou přídatnou funkcí profesorů na střední škole.

Klíčová slova:

Psychologický vývoj jedince, dospívání, adolescence, vliv rodiny, vliv prostředí, vliv školy, pedagogický pracovník, výchovný poradce, výchovné poradenství.

ABSTRACT

The bachelor theses is trying to determine the factors that influence a decision making process of an adult individual, especially when adolescent person is deciding about his or her future professional life. Additionally, this work is analyzing the role of school counselors in higher education. It sets up a goal to evaluate whether their help in the decision making process is sufficient enough and also how this help is perceived by receiving students. The aim of this work is to find possible solutions that would contribute to increase the quality of school counseling. Hence, the school counseling could become the most valuable part for students in order to be able to succeed in finding a future jobs or to continue in a further higher education.

The first theoretical part is focusing on each developing stage of an individual, with emphasis on the age of adolescence. Afterwards are listed all factors that determine the characteristics of a person such as family, environment where person lives in or school. At the end of the theoretical part author aims to inspect current school counseling and to find a ways how to enhance this program to become as much added value for students as possible.

The second practical part of this work contains mostly quantitative research done by a questionnaire among students and graduates of higher education institution. The aim of the questionnaire is to research one of the most important stage of their life – the decision process of choosing their future career or continuous education and the factors that came into the consideration while making the decision. Not only internal factors are at focus of the author but also she looks into what kind advises and external help has been given to these young individuals from parents, school representatives, teachers and school councilors. Moreover, author investigates how do students and graduates evaluate inputs given from these people. In the later stage of the thesis, the results of the questionnaire will be put towards created hypothesis about this topic.

The entry to the adulthood is very often tightly linked to the decision of everyone's future and chosen life path. This decision is influenced by various factors. These factors, in the whole time of maturing of an individual, are shaping everyone's opinions, life stands, values and goals. That shaped each person into a unique human being with strong individual virtues. Although, not many young adolescence have a clear idea about their future professional career. If someone could help them in such a fundamental life decision it should not be only their parents but also teachers as well as highly qualified skilled school councilors. Especially the function of school councilors shall be in this process highlighted and brought into an attention to all students, apart of being just a subsidiary help to teachers at higher education.

Keywords:

Mental development of an individual, adolescence, decisional making factors, familyinfluence, environmental influence, school influence, teachers, school councilors, pedagogic worker.

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Haně Jůzlové za velmi užitečnou metodickou pomoc při zpracování mé bakalářské práce a taktéž za její laskavý a trpělivý přístup.

Také bych chtěla poděkovat svým rodičům a svému příteli za morální pomoc a oporu, kterou mi poskytly při této práci a taktéž mé malé dcerce, že mě nechala tuto práci dopsat.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Kateřina Malá

OBSAH

I	OBSAH	9
II	ÚVOD	10
III	I.	12
IV	TEORETICKÁ ČÁST	12
V	1 VÝVOJOVÁ OBDOBÍ JEDINCE	13
1.1	OBDOBÍ DĚTSTVÍ	14
1.2	OBDOBÍ PUBERTY A ADOLESCENCE.....	17
1.3	OBDOBÍ DOSPĚLOSTI A STÁŘÍ	20
VI	2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PSYCHICKÝ VÝVOJ JEDINCE	22
2.1	VLIV RODINY	22
2.2	VLIV ŠKOLY	24
2.3	VLIV MASMÉDIÍ.....	27
VII	3 VÝCHOVNÉ PORADENSTVÍ PRO VOLBU POVOLÁNÍ A ŠKOLY.....	29
3.1	OBEČNÁ CHARAKTERISTIKA ŠKOLNÍHO VÝCHOVNÉHO PORADENSTVÍ.....	30
3.2	ROLE VÝCHOVNÉHO PORADCE	31
VIII	II.....	34
IX	PRAKTICKÁ ČÁST.....	34
X	4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝBĚR POVOLÁNÍ ČI STUDIA	35
4.1	CÍL VÝZKUMU A METODOLOGIE VÝZKUMU	35
4.2	VÝSLEDKY A ANALÝZA VÝZKUMU	36
4.3	VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	48
4.4	CELKOVÉ VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	49
XI	ZÁVĚR.....	51
XII	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
XIII	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	55
XIV	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	56
XV	SEZNAM PŘÍLOH	57

ÚVOD

Biodromální neboli celoživotní dráha každého z nás je po celý náš život ovlivňována různými faktory, které se menší či větší měrou podílí na vytváření naší osobnosti, našich psychických, biologických a sociálních znaků, které mají vliv na naše chování, jednání, rozhodování. V životě každého člověka jsou určitá období, kdy jsme do jisté míry nuceni učinit závažná rozhodnutí, která mohou ovlivnit náš další život, ať pozitivním nebo negativním směrem. Mezi taková období se zajisté řadí to, v němž se rozhodujeme o svém profesním životě, o výběru našeho budoucího povolání po dokončení střední školy nebo o výběru dalšího studia na vysoké škole. Učinit správné rozhodnutí v tak mladém věku je zcela určitě značně složité, což mohu posoudit i z vlastní zkušenosti. Myslím si, že v tomto směru by byla vhodná větší pomoc ze strany odborníků působících na školách, tedy výchovných poradců či speciálních psychologů, kteří by studentům měli v tomto tak závažném životním rozhodnutí pomoci k co nejsprávnějšímu a nejoptimálnějšímu řešení. Škola by nás neměla pouze učit číst, psát a počítat, ale měla by nám také otevřít dveře do světa a do života, kterým se hodláme probíjet až do konce.

Dovolím si použít citát velkého člověka, filozofa a pedagoga Jana Amose Komenského:

„Škola je dílna lidskosti, kdež lidé mladí a suroví bývají ku přijetí plných pravých obrysů vzdělávání, aby nezůstali pařezy, nýbrž stali se živými obrazy Boha, tvory Tvůrci nejpodobnějšími.“

Jan Amos Komenský

Téma své bakalářské práce zabývající se faktory, které ovlivňují vývoj jedince, jsem si vybrala ze dvou důvodů. Před nástupem na mateřskou dovolenou jsem totiž pracovala jako manažerka ve firmě, kde jsem měla na starosti mimo jiné i přijímání nových pracovníků, především z řad absolventů středních škol nebo studujících vysokou školu. při přijímacích pohovorech mě tito lidé nevědomky donutili zamyslet se nad příčinami, důvody jejich rozhodnutí nastoupit do pracovního poměru, proč

si vybrali právě tuto možnost. Zamyslet se také nad tím, co vlastně ovlivňuje názory, postoje těchto mladých lidí, jejich ambice, cíle, plány do budoucna apod.

Druhým důvodem výběru daného tématu je otázka, zda mladí lidé, kteří ukončují střední školu, mají dostatečný přehled a informace o možnostech jak v případě dalšího studia, tak i v případě nástupu do zaměstnání. Rozhodnutí, které v tuto chvíli učiní, je rozhodnutím ovlivňující celý jejich budoucí život a právě tato volba je ovlivněna různými faktory, které působí na vývoj a osobnost člověka. Byla by jistě škoda, kdyby nadaný student nechtěl dále studovat třeba kvůli svému nízkému sebevědomí nebo ze sociálních důvodů. Tomu by právě měla předcházet pomoc od školních výchovných poradců a pedagogů.

V bakalářské práci poukazují na možné faktory, které ovlivňují člověka od jeho narození, a to především v období dospívání. Chci se zaměřit na ty jedince, kteří byli nedávno v této složité životní situaci, kdy řešili otázku, zda dále studovat nebo pracovat, zda měli z jejich pohledu při svém rozhodování dostatečnou pomoc a oporu ze strany školy a pedagogů. Hlavním cílem bakalářské práce je pokusit se najít jisté možnosti, jak zlepšit spolupráci studentů s výchovnými poradci a pedagogy a přispět tak lepšímu uplatnění absolventů na trhu práce a zároveň podpořit studenty při výběru dalšího studia na jiných vzdělávacích institucích.

První teoretická část bakalářské práce se skládá ze tří kapitol. V první kapitole se budu zabývat vývojovými obdobími jedince s hlavním zaměřením na období dospívání, ve druhé kapitole se zaměřím na faktory, které nejvíce ovlivňují a vytváří osobnost jedince a ve třetí kapitole se zaměřím na to, jakou roli sehrává, resp. by měl sehrávat, výchovný poradce na střední škole.

Ve druhé praktické části se pokusím prostřednictvím dotazníkového šetření zjistit (mimo jiné) názory absolventů na činnost výchovných poradců na školách, zda byla pro ně přínosem, jaké mají představy o této činnosti i případné návrhy na zkvalitnění této školní funkce na středních školách.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝVOJOVÁ OBDOBÍ JEDINCE

Vývoj jedince lze v nejobecnější rovině charakterizovat jako zákonitý a celistvý proces, který se skládá z jednotlivých, na sebe navazujících fází, přičemž pořadí fází nelze měnit. Vývojový proces zahrnuje stránku tělesnou (somatickou) a duševní (psychickou), kdy dochází k postupné proměně od méně dokonalé úrovně k úrovni dokonalejší, tedy dochází k určitému pokroku. (<https://cs.wikipedia.org>)

Ve vývoji jedince však mohou nastat situace, kdy je: „...důležité chápat vývoj nejen jako jednosměrný, dopředu mířící proces, ale i jako odbočky a oklidy, dokonce i jako regres... Znovu je nastolována otázka, že totiž psychický a fyzický vývoj probíhají inverzně...Pokud by toto tvrzení mělo charakter vývojového principu, museli bychom přehodnotit svoje názory na duševní život jedince v obdobích intenzivního fyzického růstu. Bylo by nutné akceptovat, že to jsou etapy, kdy je třeba tolerovat učební problémy i konfliktnost chování a je nutné uvážlivě volit strategii přístupu dospělých.“ (Smékal, Macek, 2002, s. 11)

Tento obecný pohled na psychický vývoj jedince asi nejlépe odráží provázanost a spojitost jednotlivých aspektů života člověka, ale jak uvádí Doňková (2010, s. 24): „...na druhé straně však toto nese i značnou míru neurčitosti, nejasnosti. Pokud nahlížíme na vývoj ve smyslu ohraničených, v přesném pořadí na sebe navazujících úsecích, mluvíme o tzv. periodizacích vývoje popisujících vývoj v jednotlivých obdobích lidského života.“ Tato periodizace nemá přesně stanovené věkové hranice, může se lišit i obsahově. Podle výše uvedené autorky je však nejčastěji užívaná tato periodizace vývoje jedince:

- prenatální období (početí, porod)
- období novorozenecké (první měsíc života jedince)
- období kojenecké (do 1 roku)
- období batolecí (1. - 3. rok)
- období předškolní (3. - 6. rok)
- prepuberta (6. - 12. rok)
- puberta (12. – 15. rok)
- adolescence (15. – 20. rok)
- dospělost (20. – 65. rok)
- stáří (nad 65. rok)

Pro zjednodušení jsem tato období rozdělila do tří kapitol, na období dětství, dospívání a stáří, kdy se nejvíce věnuji především období dospívání.

1.1 Období dětství

Do období dětství se podle odborné literatury většinou řadí období od početí, resp. narození, po dospělost. v této kapitole se ale budu zaměřovat na dobu od prenatálního období do konce prepuberty.

Období prenatální

Prenatální vývoj trvá 9 kalendářních měsíců a postupně se vyvíjí orgánové systémy včetně lidského mozku, který je předpokladem duševního vývoje. Jak uvádí ve svém díle Vágnerová (1999, s. 15), je plod aktivním organismem, schopným jednoduchých forem učení, např. reaguje na různé podněty zvenci, na sluchové podněty zvýšenou nebo sníženou frekvencí pohybu neboli kopáním, což je vlastně jediný způsob jeho „komunikace“, který má k dispozici a navazuje tak první kontakty se svou matkou. (Vágnerová, 1999, s. 15 – 22)

Období novorozenecké

Toto období začíná porodem a trvá do jednoho měsíce dítěte. Jak uvádí Vágnerová (2014, s. 65), je porod pro matku i dítě významným mezníkem a zároveň i určitou zátěží. Dítě se najednou ocitá v neznámém prostředí, v intenzivním osvětlení, hluku a chladu, musí samo dýchat, jíst, vyměšovat. Velice výstižně charakterizuje porod, resp. narození, ve svém díle Řičan (2009, s. 272) jako: „...nejtěžší, nejdramatičtější a nejnebezpečnější krok v lidském životě.“

Novorozenecké období je především obdobím adaptace na nové prostředí. K tomu dítěti pomáhají základní vrozené reflexy, které mají různý význam. Některé jsou důležité k samotnému přežití, např. reflex sací, vylučovací, jiné jsou spíše pomocníkem pro primární orientaci a adaptaci jako např. Moroův uchopovací reflex, který umožňoval, aby se mládě bylo schopno udržet matky. Chování novorozence je ovlivněno jeho vysokou potřebou spánku, v bdělém stavu však začíná pozorovat okolí, pozná blízké lidi, především svou matku. (Vágnerová, 2014, s. 66)

Kojenecký věk

Toto období začíná od konce prvního měsíce a trvá do jednoho roku dítěte. Podle Vágnerové (1999, s. 29,33) je: „...*kojenec vybaven tak, aby ze svého prostředí mohl přijímat na úrovni svých aktuálních možností a preferencí to, co mu jeho okolí nabízí...Pro kojence je významná primární potřeba stimulace a s ní spojená potřeba učení, tj. získávání zkušeností.*“

Nastává také rozvoj hrubé motoriky, jako je ovládání hlavičky, které dítěti umožňuje lepší orientaci ve vnějším okolí nebo aktivní úchop důležitý pro manipulaci s předměty a hračkami, později se kojeneček naučí sedět i chodit, dokáže se aktivně pohybovat v okolí. Také se rozvíjí řeč, dítě začíná vyslovovat první hlásky a slova. (Doňková, 2010, s. 61)

Celkově je kojenecké období považováno za období, kdy dochází k obrovskému pokroku ve vývoji jedince. Jak uvádí Řičan (in Doňková, 2010, s. 59): „*Za první rok se změněme více než třeba za pět let od 15 do 20 nebo za dvacet let od 40 do 60. Zvládneme pohyb v prostoru, někdy už ve vzpřímené poloze, naučíme se jemně manipulovat s předměty a poznávat je s velkou přesností hmatově, zrakově i sluchově. Dospějeme k nepochybné praktické inteligenci, jež nám umožní samostatně splňovat naše nejrozmanitější přání. Navážeme několik diferencovaných vztahů k druhým lidem, dospějeme přitom až na práh řečové komunikace.*“

Batolecí věk

Jako batole se uvádí dítě od 1 roku do 3 let. v tomto období se dítě stává samostatnější díky velkému pokroku v motorické oblasti, kdy dítě již dokáže samo chodit. Nastává také velký rozvoj v oblasti řečové. Kolem 3. roku se slovní zásoba rozšiřuje až na tisíc slov.

V tomto věku si dítě osvojuje základní hygienické a společenské návyky, osamostatňuje se v sebeobsluze, ve stravování apod. Hodně záleží na rodičích, jak své dítě těmto dovednostem učí, jak ho vychovávají a starají se o ně, jak jsou důslední. (<https://cz.wikipedia.org>) Bohužel v dnešní době se hodně rodičů přiklání k tzv. volné či liberální výchově, kdy dětem nejsou jasně dané hranice, co mohou a co nikoliv. V batolecím období je dítě stále fixované na matku, ale okruh jeho sociálních vztahů se rozšiřuje a tím se i diferencují vztahy k jednotlivým osobám. Dítě má rozdílný vztah k matce, otci sourozencům apod. (Doňková, 2010, s. 86)

Předškolní věk

Předškolní období začíná od třetího roku dítěte a trvá do šesti let, resp. do jeho nástupu do školy. Pro toto období je charakteristickým rysem rozvoj motoriky, především motoriky jemné, kdy se dítě velmi zdokonaluje hlavně v kresbě, také se rozvíjí senzorní a emoční vnímání. Nastává změna tělesných proporcí, dítě vyrůstá ze své baculatosti a více se přibližuje postavě dospělého. (Doňková, 2010, s. 88)

V této době většina dětí navštěvuje mateřskou školu a dostává se tak do zcela jiné sociální skupiny. Jak uvádí Vágnerová (2014, s. 177), lze toto období pojmout jako přípravu na budoucí společenský život. Dítě navazuje nové kontakty se svými vrstevníky, musí přijmout určitá pravidla ve skupině, přizpůsobit se ostatním, tj. učí se prosociálnímu chování, musí se naučit prosadit i spolupracovat.

Prepuberta

Také bývá toto období nazýváno jako mladší školní věk od 6 let do 12 let. Nejvýraznější změnou je pro dítě nástup do školy, s čímž souvisí i rozvoj nezávislosti dítěte na rodině. v tomto období nastává velký rozvoj duševních činností a schopností, dítě je velmi zvědavé, má silnou potřebu poznávat nové věci. Pohled na svět je čím dál realističtější a kritičtější. (Doňková, 2010, s. 103)

Z pohledu socializace je to velmi důležité období. *„Identifikace s vrstevnickou skupinou je jedním z mezníků v socializaci. Vrstevníci v této době uspokojují mnohé potřeby, např. potřebu citové jistoty, seberealizace... Pro rozvoj přijatelného sebevědomí je důležitý úspěch mezi dětmi. Děti jsou již schopné sjednotit se skupinou, dovedou jako skupina jednat. v takovém chování lze vidět určitý předstupeň pubertální emancipace.“* (Vágnerová, 1999, s. 225)

Je zřejmé, že klíčovou roli ve vývoji jedince v období dětství hraje především rodina, která vychovává a utváří jeho osobnost. Od rodičů dítě přebírá způsob komunikace, obsah rolí, hierarchii hodnot, pohledu na svět. Asi od tří let pak na ni působí mimo rodičů i vzdělávací instituce i jiné instituce jako média, úřady apod. To vše lze hodnotit jako velmi zásadní faktory, které ovlivňují jedince v jeho dalším životě. (www.studium-psychologie)

1.2 Období puberty a adolescence

Období dospívání lze rozdělit na dvě věková období a to na pubertu, která obvykle trvá od 12 do 15 let a na adolescenci, která začíná v 15 letech a končí s dospělostí nebo je určena věkovou hranicí 20 let.

Podle Freudovy psychoanalytické teorie, v níž pojímá osobnost jako celek determinovaný vnitřními pudy se jedinec v období puberty i adolescence ocitá v genitálním stádiu, kdy dochází k oživení sexuálních pudů. v dřívějším dětském (falickém) období se jedinec podle Freuda zajímal pouze o svoje individuální potřeby, kdežto nyní roste zájem o blaho druhých. Taktéž vlastní uspokojení dochází u dospívajících na základě interakce s druhými.

Podle Eriksonovy teorie psychosociálního vývoje je dospívání obdobím, v němž si jedinec hledá a vytváří vlastní identitu (ego identity), kdy experimentuje s různými rolemi, maskami, např. různé styly oblečení, provokování okolí, způsobem zábavy a porovnává svůj pohled na sebe s tím, jak jej vnímá okolí. Erikson toto období označuje jako Identitu ega versus zmatení rolí. (Doňková, 2010, s. 26, 29)

Puberta

Začíná kolem 12 let a končí přibližně v 15 letech. Toto období je také označováno jako raná adolescence nebo i jako starší školní věk.

V tomto období jedinec prochází procesem fyzických změn, kdy se mění z dítěte na dospělého, mění se tedy tělesná schránka a objevují se sekundární pohlavní znaky, začíná produkce pohlavních hormonů. Dochází také ke zvýšenému emočnímu prožívání, výkyvům nálad nebo neadekvátním citovým výjevům. Důležitým bodem je ukončení školní docházky a volba dalšího studia, které je nejvhodnější pro profesní zaměření jedince.

Puberta je náročným obdobím nejen pro jedince samotného, ale také pro jeho rodiče. Typické je totiž pro děti v pubertě neuznávání jakýchkoliv autorit a té rodičovské především. „*Období puberty je obdobím vzdoru a revolty. Jde o hledání svého místa ve světě a společnosti. Úlohou rodiče je dítě tímto obdobím bezpečně provést, vyzkoušet si, kam až sahá jeho moc a pravomoce. Ukázat mu, kde na něj ve světě čekají nějaká úskalí. Možnosti ovlivnit rebelujícího potomka efektivně jsou však v tomto období často omezené.*“ (www.spektrumzdravi.cz)

Jak uvádí Vágnerová (1999, s. 253), všechny změny a proměny, které souvisejí s pubertou, mají svůj význam a zásadním způsobem ovlivní rozvoj identity jedince, který: „... rozvíjí svoji představu o tom, kým by chtěl být a pokouší se ji realizovat.“

V tomto období hraje velkou roli vrstevnická skupina okolo pubescenta. Ten často srovnává své postavení a možnosti v rodině i jinde s ostatními vrstevníky. Většinou má pocit, že ostatní jsou na tom lépe a začne naléhat na rodiče s typickým „když to má on, já bych to chtěl také atd.“ Jde mu totiž o to, aby neměl v tomto případě horší pozici nebo roli ve skupině. v této době je většinou pro dítě důležitější jeho postavení v rámci skupiny, než vztahy s rodiči. (Vágnerová, 1999, s. 264)

Puberta je prostě období převratných změn jak po stránce fyzické, tak i po stránce psychické. U mnoha rodičů už jen samotné slovo puberta vzbuzuje pocit hrůzy. Velmi záleží na přístupu a vztazích v rodině s pubescentem. „Pokud převládá v rodině vstřícná atmosféra, v níž mohou dospívající volně vyjadřovat svoje názory, i otevřené konflikty mohou mít pozitivní smysl a přispívat k pocitu akceptace a sebeprosazení“. (Grotevand, Cooper, 1985 in Smékal, Macek, 2002, s. 119) Necitlivý přístup ze strany rodičů nebo i širšího okolí může totiž způsobit nemalé škody na dalším vývoji jedince a negativně ovlivnit jeho osobnost.

Adolescence

Věkově je toto období ohraničeno od 15 do 20 let. Nástup adolescence je však individuální, stejně tak jako konec. v mnoha zemích je oficiálně považován jedinec za dospělého po dovršení 18 let, kdy je plně zodpovědný za svoje jednání.

Je to období: „...komplexnější psychosociální proměny (v porovnání s více fyzickým vývojem puberty), mění se osobnost dospívajícího i jeho společenské pozice.“ (Doňková, 2010, s. 115)

V období adolescence se již příliš nemění fyzické proporce jedince, na druhé straně je však pro něj tělesná složka v tomto období vnímána jako důležitá součást jeho identity. Adolescent považuje svůj zevnějšek jako prostředek k dosažení sociální akceptace a prestiže. Pokud je adolescent spokojen se svojí tělesnou zdatností, fyzickými přednostmi a proporcemi, může mu to velmi posílit sebevědomí. na druhé straně by to nemělo být jediným ukazatelem osobnosti jedince.

Pro adolescenty je typické většinou nekompromisní až radikální uvažování, poněvadž není zatížen zkušenostmi jako dospělý. Jeho úsudky a úvahy jsou snadno ovlivněny emocionálně, dovede se pro určitou věc nadchnout a stejně tak ji i zkritizovat, odmítnout. „*Adolescenti ovšem umí pracovat a dovedou se nadchnout pro nějakou činnost, v níž prokazují své kompetence a která má pro ně větší subjektivní význam než škola*“ (Vágnerová, 1999, s. 305) Proto přijímají především o prázdninách nebo ve studijním volnu různé brigády a práce, nejenom pro zlepšení finanční situace, ale právě pro možnost uplatnění a seberealizace.

Z pohledu socializace se adolescent stále více přibližuje roli dospělých jedinců, v rodině již není považován za dítě, ale za dospělého syna či dceru. Velmi významným prvkem je pro něj také to, že mu začíná okolí vykat, což je pro adolescenta potvrzením jeho statutu dospělého. Vztahy s vrstevníky jsou důležitější než kdykoliv dříve, setkávají se nejenom ve škole, ale i na různých akcích. Nejdříve ve skupinách, v nichž se posléze začínají rozdělovat na partnerské dvojice. Přichází první zamilovanost, první lásky, které mají většinou charakter experimentování. Důležitým bodem pro adolescenta je první sexuální styk jako jeden ze symbolů dospělosti. (Vágnerová, 1999, s. 300-341)

Dalším důležitým mezníkem adolescence je ukončení studia, jedinec se musí rozhodnout, zda nastoupí do zaměstnání a s tím je spojená otázka do jakého a kam. Stejně tak v případě, že bude dále pokračovat ve studiu na vysoké či jiné škole. Je to rozhodnutí těžké, zároveň ovlivňující další budoucí život jedince.

Ukončením profesní přípravy se mění role studenta za roli profesní, která je spojena s určitou sociální pozicí, jakož i s ekonomickou soběstačností, což je dalším potvrzením definitivního dosažení dospělosti. Nástup do zaměstnání prožívají adolescenti různě, může se stát, že budou pociťovat jistá zklamání, mohou nastat nečekané, nové problémy. Např. jako začátečník a nezkušený pracovník má v pracovním prostředí nízký sociální status, někdy může nastat problém ohledně adaptace na nové prostředí, zvláště pokud není mezi spolupracovníky věkově blízká osoba. „*Adolescent brzy zjistí, že na pracovišti platí jiná pravidla než ve škole. Spolupracovníci k sobě nejsou obvykle tak solidární, jako byli spolužáci ve třídě... Pracoviště má jiné nároky, než jaké měla škola. Předpokladem úspěchu bývají jiné vlastnosti, než jaké byly užitečné ve škole. Platí zde i jiné sociální normy a vzory.*“ (Vágnerová, 2014, s. 420-421) Dá se říci, že nástup do zaměstnání přináší spíše negativní změny pro adolescenta. Je však potřeba tyto těžší začátky na pracovišti ustát, postupem času se pracovní postavení i pracovní vztahy mohou ustálit.

Období adolescence končí dosažením dospělosti a získáním vlastní identity. K tomu je potřeba vlastního sebepoznání, sebehodnocení, sebevymezení. To vše lze získat prostřednictvím reakce okolí, z hodnocení přijatelnosti projevů chování, jakož i prostřednictvím vztahu v různých sociálních skupinách. *„Identita jedince je taková, jaké jsou jeho kompetence. Typické znaky adolescentní identity se projeví v zájmech a hodnotách. Mění se vztah k existenciálním otázkám, k uměleckému vyjádření i prožitku.“* (Vágnerová, 1999, s. 320)

Puberta i adolescence jsou období, kdy se definitivně ukončuje období dětství a z jedince se stává dospělá osoba. Zároveň je to velmi bouřlivé období, znamenající zátěž nejen pro samotného dospívajícího, ale i pro jeho rodiče a blízké okolí. Dopouští se mnoha chyb, neví si rady s mnoha záležitostmi ani sám se sebou, získává nejen pozitivní zkušenosti, ale i negativní, s nimiž se častokrát těžko vyrovnává apod. To vše je však velmi důležité pro nalezení jeho vlastní identity, pro vytvoření jeho vlastní a jedinečné osobnosti.

1.3 Období dospělosti a stáří

Dospělost znamená dozrání lidského organismu především v psychosociální oblasti. Důležitým mezníkem v tomto období je založení rodiny, zaměstnání a případně i koníčky, záliby. Stáří je součástí každého života, zde je mezníkem především ukončení profesního života a odchod důchodu.

Dospělost

Dosažení dospělosti je u nás dáno hranicí 18 let a jako konec dospělosti a nástup stáří je označen 65 rok života jedince. v reálném životě však jak nástup dospělosti či stáří je individuální a je ovlivněn mnoha faktory.

Na začátku dospělosti, které je kolem 20-30 roku jedince, je člověk na vrcholu fyzických sil, psychosociální dovednosti narůstají, zkvalitňuje se etické jednání i životní postoje. v tomto období hledá partnera pro společný život, touží po založení vlastní rodiny, hledá si stále a perspektivní zaměstnání. Volný čas tráví v začátcích období s vrstevníky, později s partnerem či partnerkou, případně s vlastní rodinou. Dospělý tak přijímá nové role - partnerskou, rodičovskou i profesní, které dále dotváří identitu jedince.

Po rané dospělosti přichází střední dospělost, která trvá asi do 45 roku jedince. v tomto období je většinou v popředí rodina a výchova potomků. v tomto období dochází k maximální produktivitě v pracovním procesu a k dosažení intelektuálního vrcholu

přibližně ve 40 letech. Po stránce fyzické se však v tomto věku začínají projevovat první známky stárnutí, často se objevuje tzv. krize středního věku. Člověk začíná více vnímat stáří i konec života, a ve snaze získat od života co se ještě dá, opouštění dlouhodobého partnera, snaží se působit za každou cenu mladším dojmem apod. s touto krizí je spojeno také období klimakteria a to jak u žen, tak i u mužů. Nejlepším způsobem, jak zvládnout toto období, je smysluplná činnost, aktivita a zájem o dění kolem sebe.

Poslední částí dospělosti je starší dospělost, jejíž hranice je 60-65 let. Tělesné funkce jsou stále více oslabovány, přichází nemoci a problémy spojené se stárnutím, dochází k ukončení profesní kariéry. Navíc se přidává i syndrom opuštěného hnízda, pocitu prázdnoty, kdy odcházejí děti z domu a zakládají si vlastní rodinu. v tomto období přichází bilancování dosavadního života, také dochází ke změně hodnotového žebříčku. na prvním místě bývá většinou vlastní zdraví, které předtím člověk často zanedbával. Také nastupuje nová prarodičovská role. Užívání si vnoučat a také volného času by mohlo pomoci překonat nesnáze tohoto období. (Doňková, 2010, s 124-129)

Stáří

Stáří je posledním vývojovým obdobím jedince. Hranicí počínajícího stáří je většinou udáván věk 65 let. Je to hranice poměrně diskutabilní, poněvadž v dnešní době je i v tomto věku mnoho lidí, kteří svou vitalitou, energií a zdravím žádné stařečky nepřipomínají.

Mezi hlavní obtíže patří oslabení imunitního systému a s tím související větší zdravotní problémy, zhoršuje se smyslové vnímání, paměť, klesá inteligence, adaptabilita, senioři lpějí na svých zvyklostech, stereotypech, nepřijímají nové změny, stoupá sociální závislost na druhých především ze zdravotních důvodů. (www.studium-psychologie.cz)

Stáří nepatří k nejlepšímu životnímu období, ale je potřeba se s tím vyrovnat a přijmout ho. Záleží na každém jednotlivci, na jeho životním způsobu v minulosti a na jeho způsobu zvládání potíží a problémů, které s sebou stáří přináší. (Langmeier a spol., 1998. s. 98)

2 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PSYCHICKÝ VÝVOJ JEDINCE

Za hlavní faktory, které ovlivňují náš celoživotní psychický vývoj a naši osobnost, jsou považovány vlivy vnitřního prostředí, které jsou podmíněny biologicky a vnějšího prostředí, k nimž patří především výchova a prostředí, v němž jedinec žije.

K vnitřním faktorům, které působí na jedince v prenatálním období, patří dědičné a vrozené složky. Každý jedinec si přináší na svět určitou genetickou výbavu, kterou získává již při početí spojením chromozomů obou rodičů. Tyto dědičné dispozice neboli geny však netvoří přímo jeho vlastnosti, ale pouze vytvářejí dispozice ke vzniku určité vlastnosti. Aby se tato vlastnost zděděná po rodičích projevila v celé síle, je k tomu potřeba mít podnětné vnější prostředí.(www.studium-psychologie.cz)

Mezi vnější faktory tedy patří již zmiňované vnější prostředí. Každý jedinec se rodí do určité společnosti, doby a kultury, která má své normy, hodnoty, zákony, uvažování a chování. Tyto obecné sociokulturní vlivy jsou jedinci interpretovány určitou větší či menší skupinou, např. podle toho, v jakém etniku žije, v jaké sociální vrstvě se nachází. Jakým způsobem budou jedinci tyto vlivy, informace zprostředkovány, záleží především na rodině a její výchově, ale také na dalších institucích jako jsou školy a jejich pedagogové, úřady, média apod. (www.studium-psychologie.cz)

Jak uvádí Hájková (1977, s. 6): „Každý jedinec se v průběhu života utváří ve zcela jedinečnou, neopakovatelnou osobnost. Vycházíme z takového pojetí osobnosti, které zahrnuje v dialektické jednotě složky vrozené, vlivy prostředí i výchovy.“

V této kapitole se budu věnovat pouze vnějším vlivům působících na jedince, tedy vlivům rodiny a jejího výchovného působení, vlivům školního prostředí a stručně i vlivům moderní techniky a médií, které jedince obklopuje.

2.1 Vliv rodiny

Je naprosto zřejmé, že na vývoj jedince má největší vliv jeho rodina. Je to první sociální skupina, ve které se dítě ocitá a ve které žije. v rodině dítě získává první poznatky, vědomosti, návyky a postoje, jakož i první charakterové rysy, vlastnosti. Jak uvádí Hájková (1977, s. 16): „*Období prvních pěti let života je považováno za nejplastičtější formativní období. Z tohoto hlediska získávají rodinné vztahy rozhodující místo.*“ Rodina je důležitým faktorem ve vývoji jedince nejen v období raného dětství, ale až do jeho dospělosti nebo spíše osamostatnění. Čím je dítě starší, tím více se odpoutává od vlivu

rodičů, ale jejich zázemí, oporu, pomoc potřebuje neustále. Jak uvádí Vágnerová (1999, s. 195), otec a matka jsou pro dítě i ve školním věku samozřejmou součástí rodiny, poskytují mu vzor chování v různých situacích, slouží dítěti jako model pro určité role, jsou pro dítě určitým vzorem pro budoucnost.

Rodina neboli výchova v rodině je tedy podstatným prvkem, který vytváří identitu jedince. Pro dosažení výchovných cílů je rodiči používáno mnoho různých výchovných postupů a metod. Každá rodina má svůj způsob výchovy, ale hlavním prvkem výchovy by vždy měl být kladný emoční vztah k dítěti. (Vágnerová, 1999, s. 135)

Rodinná výchova má svá jedinečná specifika, kterými se liší od výchovy např. ve školách. Podle Jůzla a spol. (2011, s. 58-60) mezi základní znaky rodinné výchovy patří její:

- individuální charakter – výchova rodiči je daná jejich vzděláním, zkušenostmi z jejich vlastní rodiny, osobnostními předpoklady;
- intimní charakter – jen v rodině je výchova spojena s tak silnými citovými vazbami, výchova je velmi důvěrná;
- neprofesionální charakter – rodiče vychází a staví hlavně na svých zkušenostech z dětství a tím vytváří různě rozmanité výchovné metody;
- dlouhodobé působení – výchova probíhá mnoho let. (Krajčová, 2004, s. 225)

Nesprávná výchova rodičů, která může být důsledkem právě profesionální neznalosti výchovy dítěte nebo může nastat z důvodu příliš dominantních rodičů nebo naopak v rodině má dominantní postavení samo dítě, může mít někdy až nedozírné následky. Mezi časté chyby v rodinné výchově patří:

- Přílišná přísnost – rodiče vyžadují od dítěte nadstandardní výsledky, které není schopno splnit, chtějí, aby byl ve všem nejlepší. Tento ambiciózní styl výchovy však vede k tomu, že dítě, které na své úkoly nestačí, pak rychle ztrácí sebedůvěru, je nejisté, nespokojené, přestane si věřit.
Podobné následky ve vývoji dítěte má také autoritářský styl, v němž je požadována absolutní poslušnost s metodou trestu.
- Přílišná láska – rodiče ze strachu o dítě odstraňují jakékoliv překážky, nedovolí mu nic jen proto, aby se mu nic nestalo apod. Takto vychovávané dítě je úzkostlivé, nesamostatné až neschopné se samo poprat s problémy.

Podobné projevy jedince má za následek i výchova perfekcionistická, která se projevuje např. přehnanou starostlivostí o hygienu a pořádek, neustálými zákazy, příkazy a usměrňováním do nejmenších detailů apod. Takové dítě je pak neschopné vlastního rozhodování, což může mít vážné důsledky na jeho psychiku.

Dále sem také patří příliš erotizující výchovný přístup, jako je nadměrné objímání, mazlení. Následkem takového výchovného postoje může nastat rychlejší sexuální vývoj dítěte a může způsobit poruchy v sexuální oblasti.

- Nedostatek citu – rodiče se k dětem chovají chladně, odmítavě, nepřátelsky. Pokud mu nedají lásku, kterou dítě tak moc potřebuje, zanechá to na jeho psychice nedozírné škody, může vést až k deviantnímu chování apod.
- Nedostatek času – rodiče jsou v neustálém shonu, nemají čas si s dítětem popovídat a pohrát. Dítě pak trpí trvalou nenasycenou potřebou citového kontaktu jak s rodiči, tak se může stát, že i s budoucím partnerem.
- Lhostejnost – nezájem rodičů o dítě, nereagují na pozitivní ani negativní projevy dítěte. Často se tento přístup k výchově dítěte objevuje k nechtěným dětem, v rodinách s deviací (alkoholismus, různé závislosti atd.) Dítě se projevuje negativním chováním jako je záškoláctví, deviantní chování.
- Narušené vztahy v rodině – rodina se vyznačuje traumatizujícím prostředím s různými konflikty i násilím. Nejenže je takový přístup pro dítě velmi negativní, navíc si vytváří nevhodný vzor chování do budoucna. (Jůzl a spol., 2011, s. 58-60)

Jak je vidět, rodinná výchova hraje velkou roli na další vývoj jedince. Každý rodič by měl svému dítěti dát co nejvíce rodičovské lásky a porozumění. Pokud bude dítě nebo dospívající jedinec vyrůstat ve šťastném a láskyplném rodinném prostředí, je velká pravděpodobnost, že i jeho další život se bude ubírat v podobném duchu jako ten z dětství.

2.2 Vliv školy

Přibližně do tří let je hlavním faktorem, který na dítě působí rodina a její výchova. Poté se k této výchově přidávají i školní instituce. Nejdříve mateřská škola, pak základní škola s povinnou školní docházkou, střední školy různého směru a nakonec vysoké školy. Všechny tyto instituce stejně jako rodina: „...na dítě silně působí a může mu přinášet s množstvím vědomostí a dovedností i rozvinutí schopností, podporu zvědavosti a formování důležitých zájmů, svědomitosti, vytrvalosti, ale může být také zdrojem dlouholetých trápení, frustrací, strachu, sebedoceňování, agresivity, odporu proti jakékoliv autoritě.“ (Čáp,

1996, s. 208) Jak dále uvádí autor, školy nejen učí, ale jsou místem, kde se jedinec setkává s novou sociální skupinou, kde probíhá: „...*sociální interakce a komunikace, vznikají mezilidské vztahy.*“ (Čáp, 1996, s. 209) Jak se bude dítě ve škole cítit – od mateřské školy až po školu vysokou – záleží na tom, jakým způsobem škola plní své poslání ohledně vývoje dítěte, jaké emoční klima a přístup ke svým žákům škola preferuje. Tématu, jakým způsobem přistupovat k výchově ve škole, bylo věnováno hodně studií a výzkumů. Jejich realizací se ve značné míře zabývali R. a A. M. Tauschovi se svými spolupracovníky. Zde je jejich stručný přehled poznatků o stylech výchovy ve škole:

- Autokratický styl – při tomto stylu výchovy pedagog více rozkazuje a zakazuje, mluví především on sám, je netrpělivý, vyhrožuje, trestá, málo respektuje potřeby a přání dětí. Chce, aby se vše dělalo přesně podle něho, dětem nedává příležitost k samostatnému řešení úloh. Nepříznivé klima, tlak na žáky, napětí, frustrace vyvolávají u žáků zvýšený odpor k učení a přináší spíše horší učební výsledky. Žáci nejsou vychováni k samostatnosti, iniciativě při rozhodování, což neodpovídá demokratickým zásadám. Vztah k učiteli a vzájemná komunikace je negativní.
- Liberální styl – pedagog má nízké požadavky na žáky, nekontroluje výsledky. Žáci vycítí lhostejnost, nejistotu ze strany učitele, neučí se, ruší při výuce. Výsledkem je nízká úroveň vědomostí a dovedností žáků, slabý rozvoj jejich svědomitosti, vytrvalosti, sebeovládání.
- Sociálně-integrační styl – pedagog respektuje u žáků jejich práva, zároveň vyžaduje plnění povinností, respektuje jejich osobnost, nepovyšuje se nad žáky, důvěřuje jim, snaží se jim porozumět. Působí na žáky více svým příkladem, než příkazy. Dává jim prostor k samostatnosti. Tento styl výchovy je pro žáky ideální přípravou pro budoucí život. (Čáp, 1996, s. 210-212)

Prvním školním zařízením, které dítě poznává, je mateřská škola. Docházka sice není povinná, ale je pravdou, že ji v dnešní době navštěvuje většina dětí. Zde se dítě poprvé dostává do zcela neznámého prostředí. Často se objevuje na začátku problém s adaptací, který za pomoci rodičů a učitelek a jejich šetrného přístupu k dětem po pár dnech, či týdnech zmizí. Pokud však je u dítěte silná fixace na rodiče, resp. matku, bývá to pro dítě extrémně stresující situace, která může mít vliv na jeho psychický vývoj. v tomto případě je lepší celou záležitost řešit za pomoci odborných pedagogických a psychologických pracovníků a to i v případě, pokud se u dítěte vyskytnou i jiné nežádoucí projevy chování.

Dalším důležitým bodem je pro dítě nástup do školy. Samo dítě si většinou na základě informací a postojích dospělých vytváří určitou představu o své nové roli školáka. Ví, že přechodem z mateřské školy do té „velké“ se pro něho něco značně podstatného změnilo. Jako žák musí přijmout novou autoritu učitele, s nímž si vytváří určitý osobní vztah, má nové povinnosti, dostává se mu mnoho nových informací a v neposlední řadě se postupně stále více odpoutává od své primární skupiny, tedy rodiny a více se sblíží s novou sociální skupinou, svými vrstevníky ve třídě. v této době je velmi důležité, jakou v ní zaujme pozici. Pokud tato pozice bude pozitivní a přijatelná pro dítě, může mu přinést citovou jistotu, bezpečí i potřebu seberealizace. (Vágnerová, 1999, s. 190) v opačném případě, kdy se se skupinou neztotožní nebo ho dokonce kolektiv nepřijme, může vzniknout problém v podobě frustrace, nechuti chodit do školy až záškoláctví.

Škola nejen předává vědomosti a znalosti, ale také připravuje žáka na budoucí povolání, resp. měla by mu být nápomocna při hledání dalšího vhodného studia na středních či učňovských školách. Zde se uplatňuje funkce výchovného poradce, který spolu s učiteli a rodiči by měl tuto záležitost dostatečně a odborně probrat. Zda je vhodná škola, kterou si žák vybral, jaké jsou předpoklady, že ji zvládne, jaké jsou možnosti přijetí či nepřijetí na danou školu apod. Nemohu přesně posoudit, do jaké míry to na základních školách takto funguje, z vlastní zkušenosti však vím, že na mojí základní škole tomu tak nebylo.

Po ukončení povinné školní docházky většina žáků přechází na střední školu. i zde se musí vyrovnávat s novým prostředím, pedagogy i s většími výukovými nároky. Také, jak uvádí Vágnerová (2014, s. 417): „...*tato náročná změna, propad z pozice nejstaršího do postavení nejmladšího a nejméně zkušeného, může způsobit dočasné snížení sebehodnocení.*“ Většinou se s tím student vyrovná při přechodu do vyšších ročníků. Střední školy jsou chápány jako příprava na budoucí povolání nebo instituce připravující studenta na vysokou školu. v každém případě po úspěšném složení zkoušky z dospělosti, maturity, si musí student vybrat – buď nastoupí do zaměstnání, nebo bude dále studovat. Zná však všechny možnosti výběru, má dostatek informací, je dostatečně sebekritický, aby uvážil správně svůj výběr, jaké jsou důvody jeho výběru? Dalo by se říct, že v 19 letech už má jedinec jistou představu o svém profesním životě. Nemá však přesnou představu, zkušenosti ani příliš znalostí ohledně výběru povolání. Jak uvádí Hořánková a kol. (Poledňová, 2009, s. 105): „*Faktorů, které mohou determinovat průběh profesní kariéry, je celá řada, patří mezi ně především profesní zralost, inteligence, speciální*

schopnosti, zájmy, hodnoty, potřeby, rysy osobnosti, zdravotní stav a také aktuální psychická kondice. Další autor Hřebíček (in Poledňová, 2009, s. 105) zdůrazňuje význam informací: „*Vzhledem k tomu, že volba povolání je dlouhodobou záležitostí, mají na ni vliv zkušenosti z celého období dospívání i z větší části dětství.*“ na středních školách jsou stejně jak na základních výchovni poradci. Bohužel moje zkušenost, co se týká pomoci v době, kdy jsem se i já rozhodovala, kam po ukončení střední školy, je vlastně žádná. Většinou toto rozhodnutí řeší studenti podle svého rozhodnutí nebo s rodiči, kteří ale většinou nemají takový přehled, jaký by byl potřeba. V každém případě je toto rozhodnutí jedním z nejdůležitějších pro budoucí profesní život jedince a měla by mu být věnována patřičná péče.

Vlivy rodinné výchovy a vnějšího prostředí jsou bezesporu nejdůležitějšími faktory, které vytváří osobnost jedince. Výchovu v rodině lze těžko korigovat, pouze v případech výchovného selhání rodičů mohou zasáhnout sociální a státní instituce, ale v případě školních institucí je podle mého názoru možnost určité změny k lepšímu jak ohledně vyučovacích metod, tak i výše zmiňované funkce výchovného poradce. Ta by měla být opravdu funkční a nápomocna při jakýchkoliv problémech žáka, jakož i při jeho rozhodování o svém budoucím profesním životě.

2.3 Vliv masmédií

Mimo rodinu a školní prostředí působí na jedince neustále mnoho dalších vlivů, které se vzájemně proplétají. Jak uvádí Hájková (1977, s. 11): „*Prostředí je vše kolem vyvíjejícího se jedince. Samo ovšem není ničím stálým, ale mění se – z širšího hlediska v průběhu společensko historického vývoje i z aspektu jednoho lidského života i během tohoto života, vlastně stále.*“

V dnešní době plné moderní technologie, sociálních komunikačních sítí, mobilů a internetu - prostě nepřehledného množství informací - by se dalo říci, že z každého jedince se vyvine velmi inteligentní osobnost s širokým spektrem znalostí a vědomostí. Ano, dnes není problém jakoukoliv otázku ihned vyřešit pomocí internetu k potřebám člověka, ale také patří, aby se mu dostávalo mimo jiné i pozornosti, a to především od svých blízkých. V dnešní uspěchané době je mnoho rodičů časově velmi vytíženo, většinou z pracovních důvodů a na své děti i dospívající děti nemají čas. Ty pak tráví i několik hodin denně u počítače, televizi, tabletu, na mobilu apod. To má samozřejmě negativní vliv na fyzický i psychický vývoj jedince jako jsou problémy pohybové, problémy s páteří,

se zrakem, děti a dospívající jsou čím dál více v kontaktu se svými vrstevníky pouze virtuálně, vytrácí se tak potřeba osobního kontaktu, ve vztahu s rodiči může dojít až k odcizení. (vaclavprokupek.eblg.cz)

Dítě ani dospívající jedinec se neorientuje v obrovském množství různých informací, klamavých reklam, různých lákavých nabídek na „skvělé brigády“ či dokonce nabídek na seznámení za nějakým „výhodným účelem.“ Záleží na rodičích, aby nepodcenili tuto nebezpečí, měli aspoň nějaký přehled, co jejich dítě na internetu vyhledává a eliminovat tuto nebezpečí např. nastavením programu, kterým se zablokují stránky se škodlivým obsahem. (<http://novesluzby.cz>)

A především by se měli rodiče svým dětem více věnovat a prožívat společné chvíle nejenom doma u televize či internetu, ale i v přírodě, při výletech na kole nebo obyčejným opékáním špekáčků. (<http://novesluzby.cz>)

3 VÝCHOVNÉ PORADENSTVÍ PRO VOLBU POVOLÁNÍ A ŠKOLY

V polovině minulého století prošlo psychologické poradenství určitou výraznou změnou. Byly vytvořeny koncepce pro systémy poradenství, které by měly hlavně přispívat ke stabilitě a rozvoji osobnosti jedince. Poradenství lze obecně označit jako instituci, jejímž cílem je hlavně pomoc a podpora člověka v nesnázích. Jedná se tedy o vztah klienta a poradce, jehož hlavním posláním je podpořit rozvoj, zralost a orientaci jedince ve světě, pomoci mu vyrovnat se se životem. (Procházka, 2014, s. 13-19)

Pro volbu povolání nebo výběr dalšího studia na vysoké škole, jakož i pro řešení veškerých výchovných či vzdělávacích problémů žáků ve školních institucích, je v našem státě vytvořen systém výchovného poradenství na základě vyhlášky o poskytování poradenských služeb ve školství. Do tohoto systému poradenství v oblasti školství patří:

- Školní poradenská pracoviště při základních a středních školách – v tomto případě pracuje přímo na školách výchovný poradce, školní metodik, v některých školách je žákům i rodičům k dispozici speciální pedagog nebo školní psycholog, kteří pomáhají žákům s problémy ve výuce, se začleněním do kolektivu, také s problémy v rodině, poskytují žákům i jejich rodičům informace ohledně výběru dalšího studia či povolání apod.
- Pedagogicko-psychologické poradny (PPP) – ty jsou zřizovány podle zákona č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství. Poradny poskytují žákům pomoc hlavně ambulantně, případně návštěvami odborných pracovníků přímo ve školních institucích. Mezi tyto pracovníky patří psycholog, speciální psycholog, sociální pracovník a školní metodik prevence.
- Speciálně-pedagogická centra – pomáhají dětem se speciálními potřebami, s různým handicapem či postižením. i zde pracuje speciální pedagog, psycholog a sociální pracovník, v případě potřeby mohou být přizváni i další odborní pracovníci.
- Poradna pro vysokoškolské studenty – je to specifické poradenské zařízení, které pomáhá studentům se studijními problémy, ale i s problémy osobními, vztahovými apod. (Procházka a spol., 2014, s. 25)

V dalších kapitolách se zaměřím pouze na školní poradenská pracoviště na středních školách a na roli a funkci výchovného poradce, poněvadž právě zde řeší studenti, jakým směrem se bude ubírat jejich další životní cesta.

3.1 Obecná charakteristika školního výchovného poradenství

Výchovné poradenství na školách znamená poskytování poradenských služeb výchovným poradcem, školním metodikem, speciálním pedagogem nebo školním psychologem těm studentům, kteří mají potíže v oblasti vzdělávání, chování nebo jakýkoliv jiný problém.

Výchovný poradce se zaměřuje na poradenské činnosti. Tato činnost není samostatná pracovní pozice, ale spíše funkce, kterou pedagog vykonává navíc ke své profesi učitele. Je stanovena ředitelem školy a není k ní potřeba žádná zvláštní odborné způsobilosti. Nicméně je pro výchovné poradce určeno studium v rámci celoživotního vzdělávání na vysoké škole v rozsahu 250 vyučovacích hodin, které se ukončuje závěrečnou zkouškou před komisí. Výchovný poradce má snížený rozsah přímé pedagogické činnosti, aby se své funkci mohl co nejlépe věnovat.

Školní metodik se zaměřuje na metodické a koordinační činnosti, např. na preventivní činnost (prevence záškoláctví, násilí, šikany závislostí, kriminálního chování apod.), na oblast sociálně patologických jevů atd. Školní metodik je také pouze funkce stanovená ředitelem školy, navíc nemá úlevu v přímé pedagogické činnosti.

Pozice školního psychologa a školního speciálního pedagoga jsou brány jako samostatná kategorie pedagogických pracovníků, pro něž jsou stanoveny požadavky na odbornou kvalifikaci, a to přímo v zákoně č. 563/2004 Sb. Školní psycholog se zaměřuje např. na péči o integrované žáky, na individuální práci se žáky, kteří mají osobní problémy, zjišťuje pomocí dotazníků a jiných diagnostických metod sociální klima ve třídách apod. Speciální pedagog se věnuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich zařazení do speciálně pedagogické péče. (Mertin a spol, 2013, s. 19-28)

Tito odborní pracovníci spolupracují mezi sebou nebo i s dalšími specializovanými pracovníky, s konkrétními pedagogy žáka, s rodiči apod. Samozřejmostí v činnosti těchto pracovníků je, jak uvádí Kohoutek (2008, s. 5): „...aby všichni poradenští pracovníci dodržovali při své práci etické zásady a principy profesí pomáhajících člověku. Etika poradce spočívá mj. v zachovávání diskrétní mlčenlivosti o ryze osobních sděleních klienta.... na celou poradenskou péči se vztahuje ta část Hippokratovy přísahy, která říká: „Zamlčím vše, co by se nemělo dostat do řeči druhých.“

Nejvíce nápomocen studentu při výběru školy či povolání by měl být výchovný poradce. Je však jisté, že i ostatní školní poradci mohou studentům pomoci v jejich rozhodování.

3.2 Role výchovného poradce

Jak již bylo zmíněno výše, výchovný poradce není profese, pouze přijatá funkce k profesi pedagoga. Možná je to škoda, myslím si, že větší statut a prestiž výchovného poradce by byl ku prospěchu oběma stranám, tedy studentům i pedagogům pověřených touto funkcí.

Jaká by měla být osobnost výchovného poradce? Těžko najít jednoznačnou a obsahově dostačující odpověď. Popis typu „zralá a vyrovnaná osobnost“ nic moc neobjasňuje. Podle Matějčka (1991, s. 33) by to měl být člověk, který: *„Nesmí sám sebe poslouchat a udivovat, nepoužívá ironický tón, nezdůrazňuje sebe – má usilovat o porozumění pro druhé. Nesmí přehánět a předvádět se. Nesmí se také podbízet – ani emociálně tím, že by příliš zdůrazňoval svou účast, své dojetí...Má být pružný, přijímající a schopný odezvy. Má pozitivně přijímat sám sebe, aby mohl na sobě pracovat. Má mít sebejistotu, ale ne přepjaté sebevědomí. Musí však umět zachovat si odstup a osvědčit určitou odolnost.“*

Náplň práce výchovného poradce

Statut výchovného poradce v systému školství je přesně definován vyhláškou MŠMT a její aktualizací. V praxi je ale jeho postavení přece jenom trochu složitější. Už jenom fakt, že musí fungovat jako pedagog i jako výchovný poradce ho může stavět do konfliktní situace. Bylo by jistě vhodné, aby pro svou funkci měl i vhodné zázemí, tedy vlastní kancelář, aby pro jeho práci se studentem i rodiči bylo zajištěno maximální soukromí, aby mohl bezpečně ukládat veškerou dokumentaci o studentech apod. Nezbytný je také časový harmonogram, aby pedagogové i studenti věděli, kdy se na něho mohou obrátit.

Mezi základní činnosti výchovného poradce patří:

- Poradenské činnosti – tj. poradenství žákům s problémy ve výuce i s problémy osobními, konzultace s jejich rodiči, poradenství ohledně volby povolání či dalšího studia aj.

- Metodické a informační činnosti – stará se o zprostředkování dalšího vzdělávání pedagogů, předává všechny informace o nových metodických postupech, stará se o veškerou dokumentaci týkající se studentů. (Mertin, 2013, s. 63-64)

Kariérové poradenství

Na středních školách tvoří kariérové poradenství významnou část práce výchovného poradce. Jak uvádí Mertin (2013, s. 201): „*Představuje poměrně rozsáhlou a dlouhodobou agendu, které se výchovní poradci věnují. Vyžaduje znalost základních diagnostických nástrojů v této oblasti, spolupráci s mnoha externími organizacemi, průběžnou komunikaci s žáky o možnostech dalšího studia...ale také atraktivitě různých profesí.*“ Dále tento autor zdůrazňuje nutnost spolupráce výchovného poradce s dalšími pedagogy, aby byli studenti informováni co nejkomplexněji. Rozhodně nestačí pouze zhodnocení kariérového dotazníku nebo předání informačních brožur se seznamem vysokých škol či různých povolání.

Kariérové poradenství resp. výchovný poradce, by měl studenty seznamovat s otázkami jako např.:

- jak se připravit na maturitní zkoušku po stránce psychohygieny
- kde najít informace o možnostech dalšího studia
- jaké mohou být přijímací zkoušky na různých vysokých školách
- jaké jsou možnosti studovat v zahraničí
- jak správně vyplnit přihlášku na školu
- jak a kde najít informace o hledání zaměstnání
- jak správně napsat životopis
- jak může vypadat přijímací pohovor (<http://www.odbskmb.cz>)

Na druhé straně je však také nutný zájem studenta o tyto informace. Dospívající jedinec nerad poslouchá názory a rady dospělých, které se často diametrálně liší od jeho vlastních názorů a představ. Jistě je složité vysvětlit studentovi, že je sice hezké, že ho baví počítače, ale že ke studiu na vysoké škole s tímto zaměřením je potřeba mít odpovídající prospěch. Že je jistě zajímavé povolání v oblasti finančního poradenství, ale dovede si student pod tímto pojmem představit, co to vlastně obnáší? Myslím si, že výchovní poradci by právě z tohoto důvodu, kdy student nedokáže přesně a sebekriticky zhodnotit svoje možnosti, dovednosti a znalosti pro dané povolání či školu, měli spolupracovat

se všemi studenty více individuálně a také jim věnovat více času. Nestačí pouze hodinová přednáška celé třídy ve čtvrtém ročníku a informace o veletrhu pracovních a studijních nabídek. Cílem výchovného poradce by měla být pomoc při rozhodování se studenta o zásadním životním kroku. Možná by nebylo na škodu dát funkci výchovného poradenství větší možnosti a větší důležitost, vyšší statut mezi pedagogy, studenty i širší veřejností.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ VÝBĚR POVOLÁNÍ ČI STUDIA

V první části bakalářské práce jsem se věnovala teoretickému pohledu na faktory ovlivňující vývoj jedince, jeho osobnost a identitu. Jako jedny z nejdůležitějších faktorů jsem vybrala a popsal vývoj jedince v jednotlivých vývojových etapách po celou jeho biodromální dráhu, vliv prostředí rodinného, školního a ve stručnosti také v dnešní době tak diskutabilního faktoru jako jsou masmédiá. Dále jsem se zaměřila na výchovné poradenství a výchovného poradce, který hraje nebo by měl hrát klíčovou roli při rozhodování studentů středních a učňovských škol v otázce volby povolání či dalšího studia.

Ve druhé praktické části se věnuji kvantitativnímu výzkumu, metodologii výzkumu, analýze a zpracování dat a celkovému vyhodnocení výzkumu. Hlavním cílem je zjistit názory absolventů středních škol na funkci výchovného neboli kariérního poradenství a dílčím cílem výzkumu je zjistit, co asi nejvíce ovlivnilo jejich rozhodnutí, jakým směrem se budou nadále ubírat po ukončení studia na střední škole. Kapitulu ukončuji celkovým vyhodnocením praktické části bakalářské práce.

4.1 Cíl výzkumu a metodologie výzkumu

Hlavním cílem výzkumu, jak již popisují výše, je zjistit z výzkumných otázek názor absolventů středních škol na funkčnost výchovného neboli kariérového poradenství, jaké jsou jejich zkušenosti s pomocí a péčí výchovného poradce, jak tuto intervenci hodnotí a jaké by měli návrhy pro vylepšení této funkce, aby byla pro studenty opravdovým přínosem. Dalším obsahem výzkumu je zjistit, jaké faktory podle zúčastněných respondentů nejvíce ovlivnily jejich rozhodnutí a výběr daného povolání či školy, potažmo jaké faktory z jejich pohledu ovlivňují jejich vlastní osobnost, identitu a pohled na svět.

Pro výzkum jsem vybírala skupinu lidí, kteří věkově spadali do období mladší dospělosti, tedy od 20 let do 30 let a kteří studovali na jakékoliv střední nebo učňovské škole a to proto, že druh vzdělání nebo vyučení není v mém výzkumu prvořadý. Dalším důvodem výběru této věkové skupiny byl menší či větší časový odstup od ukončení střední školy a tudíž i možnost určitého zhodnocení jejich rozhodnutí při výběru povolání či studia i zhodnocení tehdejší pomoci výchovného poradce a ostatních. Oslovila jsem především své kolegy v zaměstnání, své přátelé a známé. Celkově jsem rozdala 70 dotazníků, z nichž

se mi vrátilo 64 správně vyplněných, v procentuálním vyhodnocení bylo vráceno 91% dotazníků a 9 % dotazníků se nevrátilo nebo bylo vyplněno nedostatečně.

Výzkumným nástrojem byl dotazník, který tvořilo celkem 22 otázek, z nichž byla většina uzavřených, menšina otevřených nebo polozavřených. V úvodu dotazníku bylo vysvětlení žádosti o vyplnění, stručné informace k některým otázkám a v závěru poděkování za vyplnění. Výzkumné otázky se vztahovaly ke čtyřem zkoumaným oblastem:

- vliv výchovy v rodině na vývoj jedince
- vliv prostředí, především školního, na vývoj jedince
- do jaké míry ovlivnil rozhodování jedinců výchovný poradce
- jak by podle dotázaných měla funkce výchovného poradce vypadat.

Z výzkumných otázek a ze zaměření méjí bakalářské práce jsem stanovila 4 hypotézy:

Hypotéza č. 1: *Většina absolventů zastává názor, že největší vliv na jejich rozhodování při výběru studia či povolání měli rodiče a jejich výchova.*

Hypotéza č. 2: *Většina absolventů považuje podporu školy a výchovného poradce v oblasti kariérového poradenství za nedostačující.*

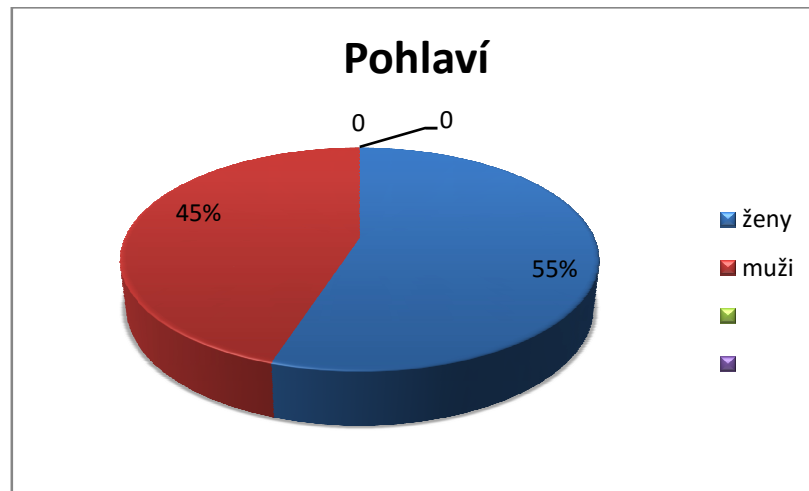
Hypotéza č. 3: *Většina absolventů by přivítala větší angažovanost a pomoc ze strany výchovných poradců při jejich výběru studia či povolání.*

Po zpracování dat z dotazníku následuje vyhodnocení jednotlivých hypotéz, jejich potvrzení (verifikace) nebo vyvrácení (falzifikace).

4.2 Výsledky a analýza výzkumu

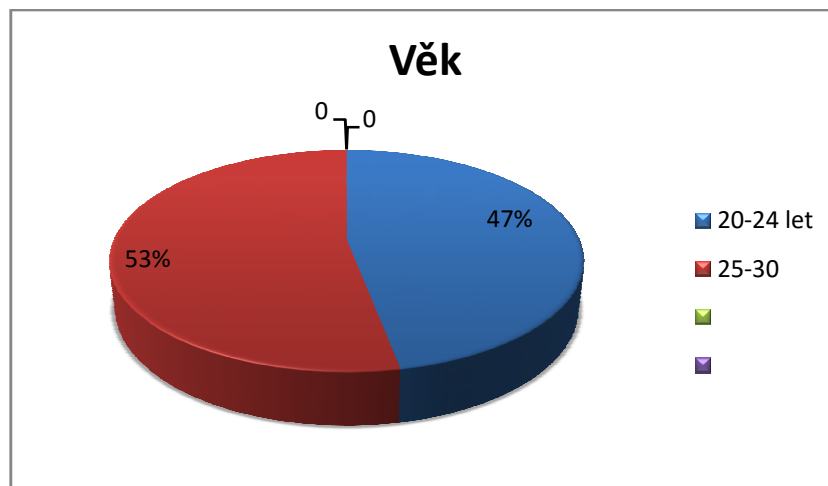
Pro svůj výzkum jsem zvolila kvantitativní formu výzkumu, kdy jsem pomocí dotazníku s 22 otázkami zjišťovala a poté zpracovala potřebné údaje. V této části bakalářské práce jsou rozebrány jednotlivé otázky, které jsou pro snazší orientace znázorněny také výsečovým grafem s popisem v procentuálním vyjádření.

První 3 otázky patří mezi základní dotazníkové otázky, další jsou již zaměřené k tématu méjí bakalářské práce.

Otázka č. 1: Jste muž nebo žena?

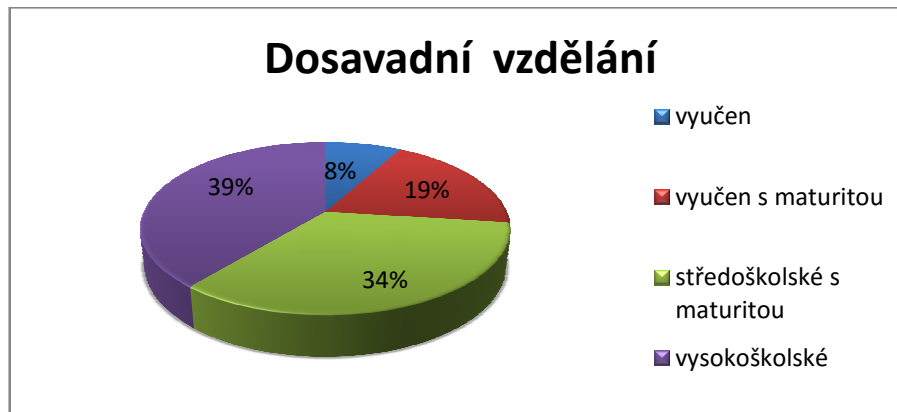
Graf č. 1: Pohlaví

První základní otázka týkající se pohlaví respondentů představila s mírnou převahou zastoupení žen s 54%, celkem bylo tedy 35 žen, muži jsou v tomto průzkumném vzorku zastoupeni 47%, jich bylo 29. Tato otázka má spíše informativní charakter, pro danou problematiku výzkumu není podstatná.

Otázka č. 2: Do které věkové skupiny spadáte?

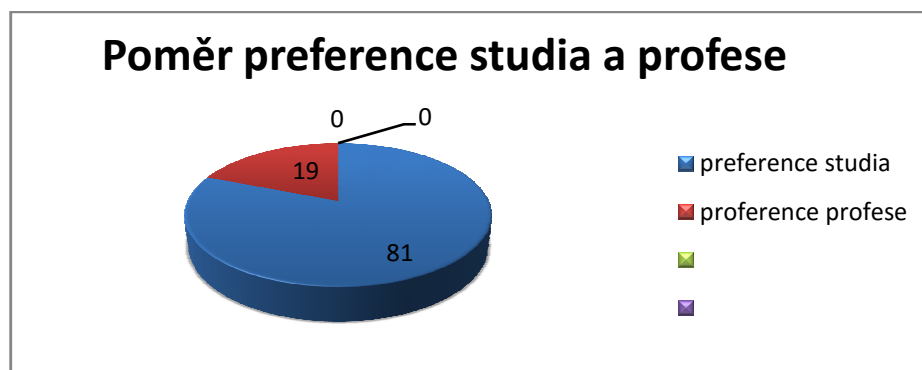
Graf č. 2: Věk

Ve druhé základní otázce (taktéž spíše informativního charakteru) ohledně věku se dané věkové kategorie rozdělily opět téměř na polovinu. Mladších respondentů bylo celkem 30, což je 47% a starších bylo 34, tedy 53%.

Otázka č. 3: Jaké je Vaše dosavadní vzdělání?

Graf č. 3: Dosavadní vzdělání

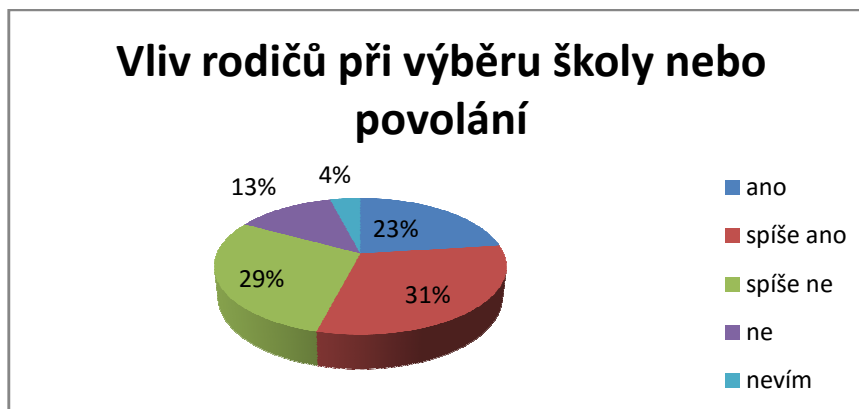
Z grafu je zřejmé, že je největší zastoupení studentů na vysoké škole, celkem 39%, což souhlasí s mými zkušenostmi při přijímání nových zájemců o práci v naší firmě. Hodně studentů má zřejmě zájem při studiu využívat různé brigády a finančně si vypomoci. Následují absolventi středních škol s 34%, poté vyučení s maturitou s 19% a poměrně malé procento, pouze 8% respondentů pouze s vyučením. Což podle mého názoru vcelku odráží současný trend studia a menšího zájmu o řemesla. Na druhé straně to může ovlivňovat poměrně menší počet respondentů.

Otázka č. 4: Bylo ve Vaší rodině preferováno více vzdělání nebo pracovní umístění?

Graf č. 4: Poměr preference studia a profese

Tato otázka navazuje na otázku předešlou a potvrzuje její výsledek. Respondentů, jejichž rodiče preferovali vzdělání a další studium před pracovním umístěním bylo celkem 52, tedy 81%, pouze 12 dotázaných, což je 19%, mělo zkušenost v rodině obrácenou, kdy rodiče upřednostňovaly pracovní pozici neboli profesi.

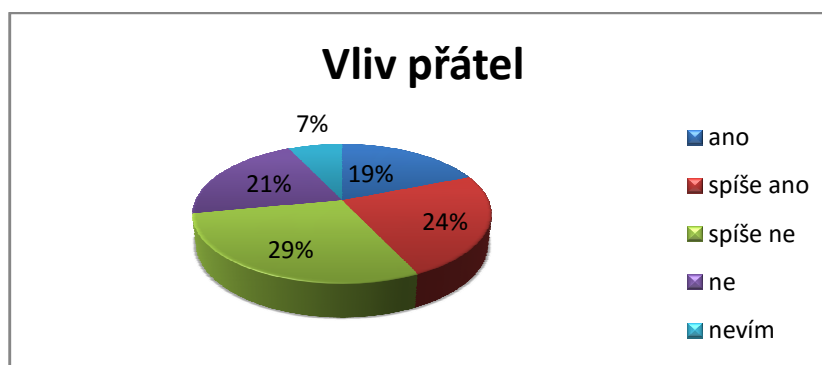
Otázka č. 5: Myslíte si, že Vás především rodiče svými názory, postoji, výchovou apod. ovlivnili při výběru povolání nebo školy?

Graf č. 5: Vliv rodičů při výběru školy nebo povolání

V této otázce odpovědělo 15 dotázaných, což představuje 23%, rozhodně ano a 20, tedy 31%, jich odpovědělo spíše ano. To znamená, že více než polovina, 54%, se přiklání k názoru, že na jejich rozhodování měla určitý vliv rodinná výchova. Menší polovina v počtu 26, tedy 42%, nepřikládá vlivům rodinného prostředí větší význam při jejich rozhodování. Z průzkumu lze tedy vyvodit závěr, který se vztahuje k hypotéze č. 1.

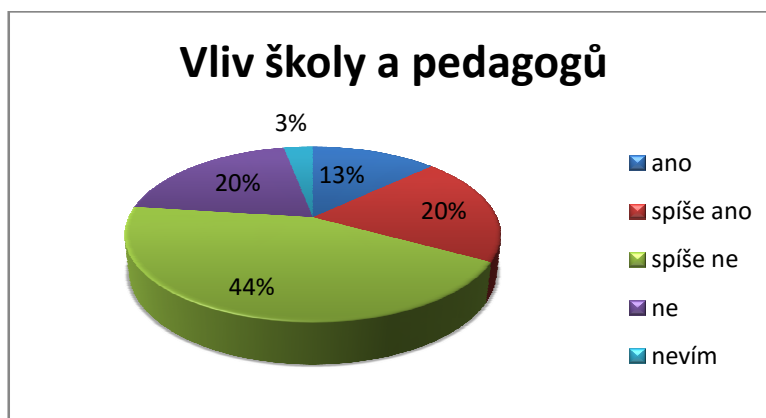
Otázka č. 6: Myslíte si, že Vás při výběru ovlivnili i Vaši kamarádi a známí?

Graf č. 6: Vliv přátel na výběr školy či povolání

Z grafu vyplývá, že vliv kamarádů a přátel nebyl nijak zásadní. Spíše jsou odpovědi poměrně stejným podílem rozděleny mezi všechny respondenty, s výjimkou odpovědi „nevím“. Plný souhlas s vlivem přátel při výběru školy či povolání udává 12 respondentů, tj. 19% z celkového počtu, spíše ano 15, tj. 24%, spíše ne udává 18 dotázaných, tj. 29%, jako rozhodně ne pak 13, tj. 21% a nevím udalo 6 respondentů, tj. 7%.

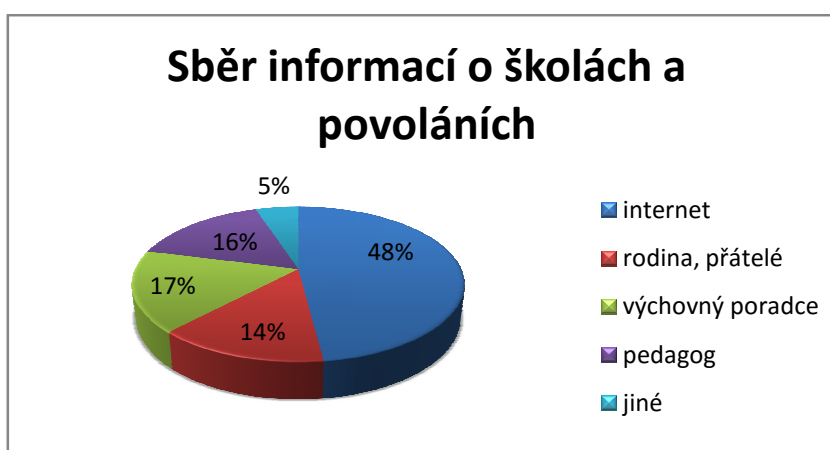
Otázka č. 7: Myslíte si, že Vás při volbě ovlivnila nejvíce střední škola a její pedagogové?

Graf č. 7. Vliv školy a pedagogů

Tento graf jasně znázorňuje, že většina dotázaných si nemyslí, že by je nejvíce ovlivnila škola a pedagogové. Rozhodně ne totiž odpovědělo 13 respondentů, tj. 20% a spíše ne uvedlo 28 respondentů, tj. 44%. Celkově se tedy k tomuto názoru přiklání 64% dotázaných. Souhlas s vlivem školního prostředí udává pouze 33% respondentů. Tato otázka se vztahuje a potvrzuje hypotézu č. 2.

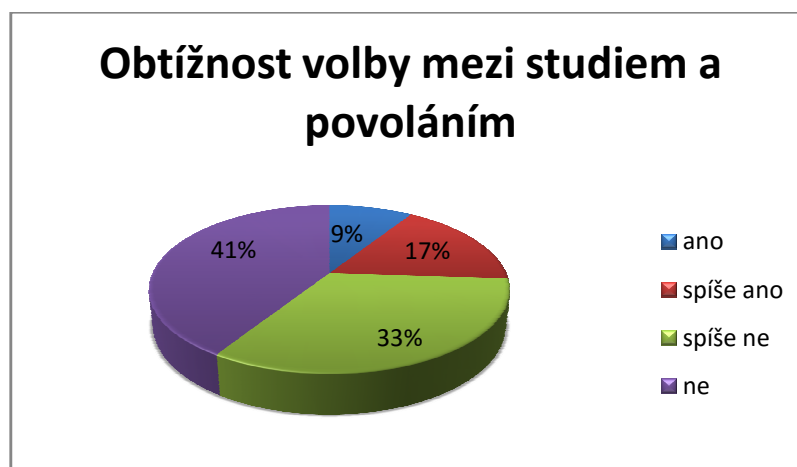
Otázka č. 8: Kde jste sbírali informace o školách a zaměstnání?

Graf č. 8: Sběr informací o školách a povoláních

Nejvíce informací získávali respondenti z internetových zdrojů, celkem tuto odpověď potvrdilo 31 dotázaných, tj. 48%, dále 11 odpovědělo, že výchovný poradce, 10 respondentů udává pedagogy, 9 dotázaných pak rodinu. Z čehož vyplývá určitý závěr, že se respondenti více spolehnali na informace z médií než na osoby v jejich okolí.

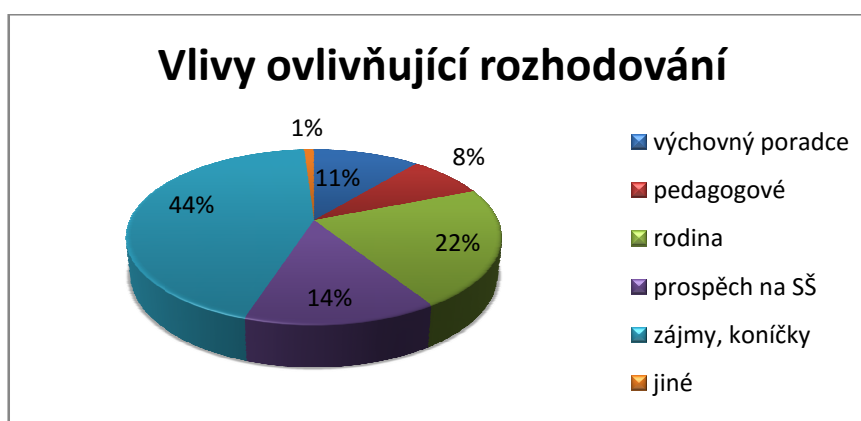
Otázka č. 9: Byla pro Vás volba mezi studiem a prací těžká?

Graf č. 9: Obtížnost volba mezi studiem a povoláním

Nejvíce v této otázce bylo zaznamenáno odpovědi rozhodné ne, celkem u 26 respondentů a spíše ne udalo 21 respondentů. Z toho vyplývá, že volba výběru mezi studiem o profesi nepředstavovala pro studenty větší problém, pouze 17 jich odpovědělo kladně z celkového počtu dotázaných.

Otázka č. 10: Kdo nebo co Vás nejvíce ovlivnilo při rozhodování „Co po maturitě“? Ať už přímo nebo nepřímo.

Graf č 10: Vlivy ovlivňující rozhodování

Z tohoto grafu jasně vyplývá, že si respondenti svou další školu či profesi vybírali především podle svých zájmů a koníčků, celkem jich bylo 28, tj. 44%. Pro 14 z nich, tj. 22% byl rozhodující vliv rodiny. Dále pro 9 potázaných byl rozhodující prospěch na střední škole, 7 respondentů ovlivnil nejvíce výchovný poradce, dalších 5 pedagogové. Tyto odpovědi opět potvrzují hypotézu č. 1 a 2.

Otázka č. 11: Myslíte si, že jste měli ze strany školy dostatečné informace o možnostech dalšího vzdělávání?

Graf č. 11: Názory na informovanost ohledně vzdělání

Tyto odpovědi se jednoznačně přiklánějí k názoru, že informovanost ohledně možností dalšího vzdělávání byla ze strany školy nedostatečná. Spíše ne a rozhodně ne odpovědělo celkem 46 respondentů, tedy 63%. Kladně odpovědělo pouze 16 respondentů, tj. 28%. Tato otázka se vztahuje k hypotéze č. 2.

Otázka č. 12: Myslíte si, že jste měli ze strany školy dostatečné informace ohledně volby povolání?

Graf č. 12: Názory na informovanost ohledně povolání

Na tuto otázku odpovědělo záporně celkem 51 respondentů, tj. 80%, tedy značná většina, jako dostatečnost informací ze strany školy ohledně povolání udává pouze 13 respondentů, tj. 20%. Lze tedy konstatovat, že celková informovanost ohledně další volby školy i povolání je nedostačující. Otázka se vztahuje k hypotéze č. 2.

Otázka č. 13: Měli jste na své škole možnost využití služeb výchovného poradce?

Graf č. 13: Možnosti využití výchovného poradce

Z tohoto grafu vyplývá, že většina respondentů měla na škole k dispozici výchovného poradce, celkem jich bylo 47, tj. 73%, pouze 5 respondentů, tj. 8%, nemělo na svých školách poradce. Zajímavé je také zjištění, že u této otázky označilo 12 dotázaných odpověď 'nevím', což znamená, že zřejmě ani o této možnosti ani nevěděli nebo se o ni nezajímali.

Otázka č. 14: Myslíte si, že Vám dostatečně pomohl výchovný poradce při Vašem rozhodování?

Graf č. 14: Názory na pomoc výchovného poradce

Z grafu vychází, že pomoc ze strany výchovného poradce považuje za nedostačující větší polovina respondentů, celkem 40, což je 62%, přitom spíše ne udává 34 z nich. Jako dostatečnou pomoc pak označuje pouze 10 dotázaných, tj. 16%. i zde opět odpovědělo jako „nedokážu posoudit“ 14 dotázaných, tj. 22%. Vychází z toho závěr, že o funkci výchovného poradce nevěděli nebo se o tuto možnost podpory ani nezajímali. Tato otázka se vztahuje a potvrzuje hypotézu č. 2.

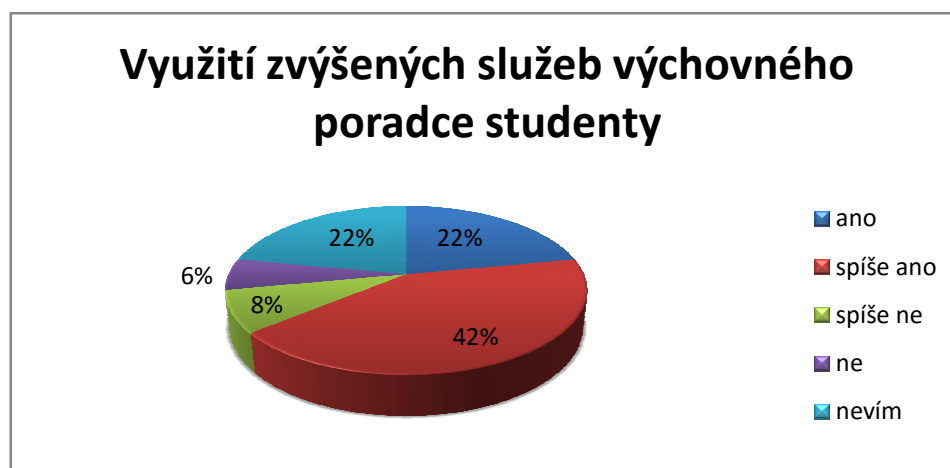
Otázka č. 15: Myslíte si, že by návštěvy u výchovného poradce měly být na školách povinné a pravidelné pro studenty posledních ročníků?

Graf č. 15: Názory na zavedení povinných konzultací s výchovným poradcem

Pro zavedení povinných nebo pravidelných konzultací s výchovným poradcem bylo celkem 35 respondentů, tj. 54%, tedy většina, z nichž však jako rozhodný souhlas udávají pouze 4 respondenti. Záporně odpovědělo 16 dotázaných, tj. 25%. Dalších 13 respondentů odpovědělo „nevím“. Tato otázka se vztahuje k hypotéze č. 3 a potvrzuje ji.

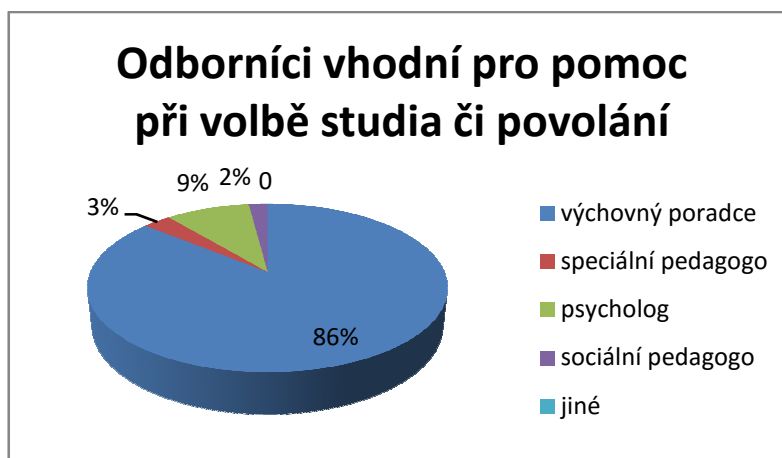
Otázka č. 16: Kdybyste měli možnost využít služeb výchovného poradce ve větší míře (např. individuální konzultace apod.), využili byste ji?

Graf č. 16: Využití zvýšených služeb výchovného poradce studenty

Zde odpovědělo kladně, že by využívali případných rozšířených služeb výchovného poradce, celkem 41 respondentů, tj. 64%, což je většina. Záporně odpovědělo pouze 9 dotázaných a odpověď „nevím“ opět označil poměrně velký počet respondentů, celkem 14, tj. 22%. Tato otázka se vztahuje k hypotéze č. 3 a opět ji potvrzuje.

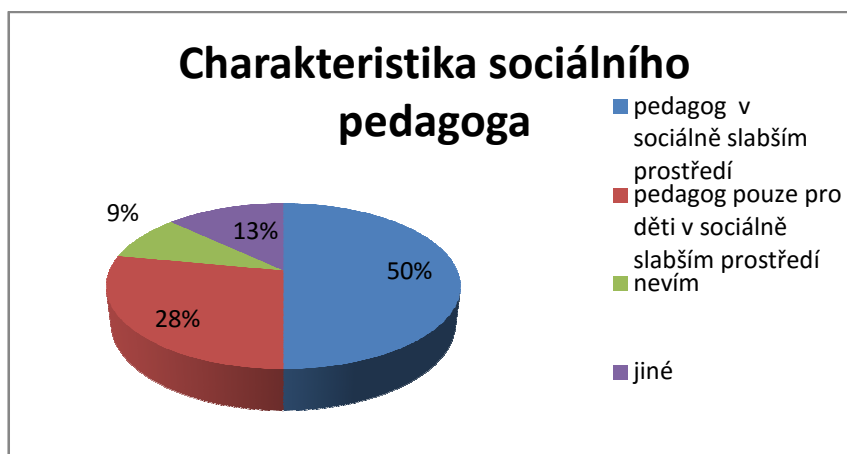
Otázka č. 17: Kterí odborní pedagogičtí pracovníci by podle Vás mohli být k dispozici studentům při rozhodování, co dál po střední škole?

Graf č. 17: Odborníci vhodní pro pomoc při volbě studia či povolání

Tato otázka se zaměřila na možnost různého způsobu poradenství u různých odborníků. Jak se dalo předpokládat, naprostá většina respondentů, celkem 55, tj. 86%, vybrala jako nejvhodnějšího výchovného poradce. Psychologa vybralo 6 respondentů, speciálního pedagoga pak 2 a sociálního pedagoga označil 1 respondent. Z toho lze vyvodit závěr, že výchovné poradenství je mezi studenty žádané.

Otázka č. 18: Prosím o vyjádření, jak byste charakterizovali pozici sociálního pracovníka.

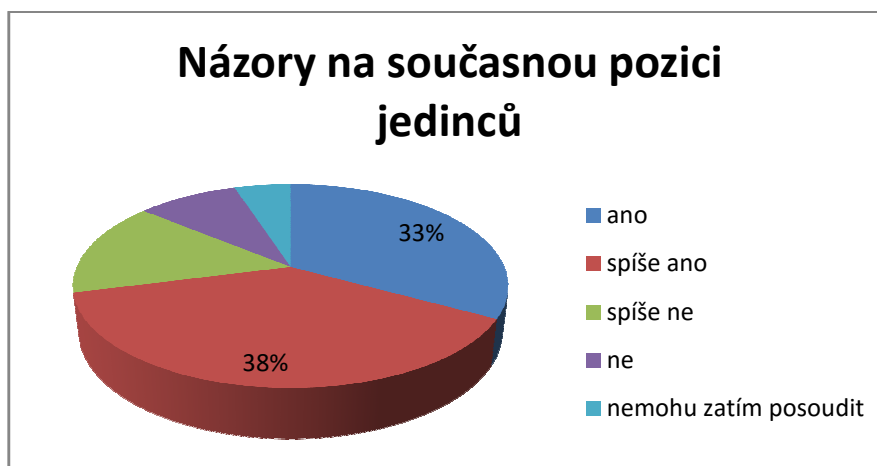

Graf č. 18: Charakteristika sociálního pedagoga

Tato otázka byla otevřená a respondenti měli popsat pozici sociálního pedagoga. Z grafu vyplývá, že respondenti zřejmě nevědí, jak definovat označení sociální pedagog, ale určitou představu o jeho uplatnění mají. Vcelku správně odpověděla polovina dotázaných, u 18 respondentů, tj. 28%, není odpověď zcela v pořádku, poněvadž sociální

pedagog se zabývá výchovným působením nejen na děti, ale i na mládež a dospělé jedince z rizikových a sociálně znevýhodněných skupin.

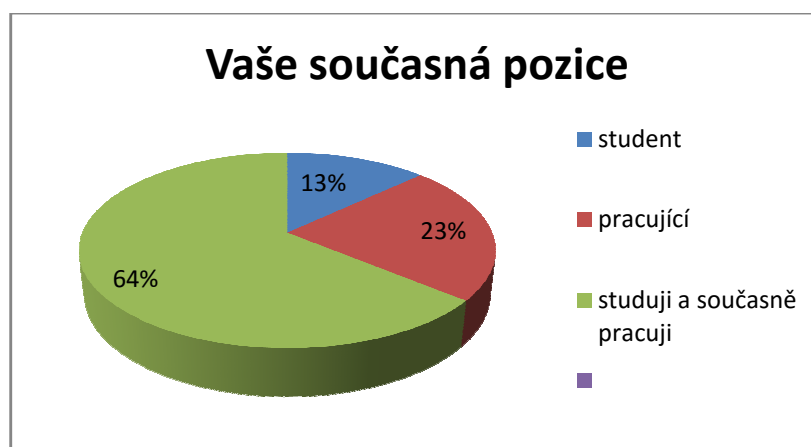
Otázka č. 19: Odpovídá Vaše nynější studijní nebo pracovní pozice Vaším představám?

Graf č. 19: Názory na současnou pozici jedinců

Na tuto otázku odpovědělo kladně 45 respondentů, tj. 71%, přičemž odpovědi rozhodně ano i spíše ano jsou početně téměř shodné. Spíše nespokojeno se svou životní situací 10 respondentů, tj. 15% a nespokojeno je 6, tj. 9%. Další 3 respondenti zatím nemohou svou situaci hodnotit.

Otázka č. 20: V současné době se nacházíte v jaké pozici?

Graf č. 20: Vaše současná pozice

Z tohoto grafu vyplývá, že převážná část respondentů, celkem 41, tj. 64%, buď při zaměstnání studuje, nebo obráceně, kdy si při studiu přivydělává. Následuje skupina pracujících, těch bylo 15, tj. 23% a studujících bylo 8, tj. 13%.

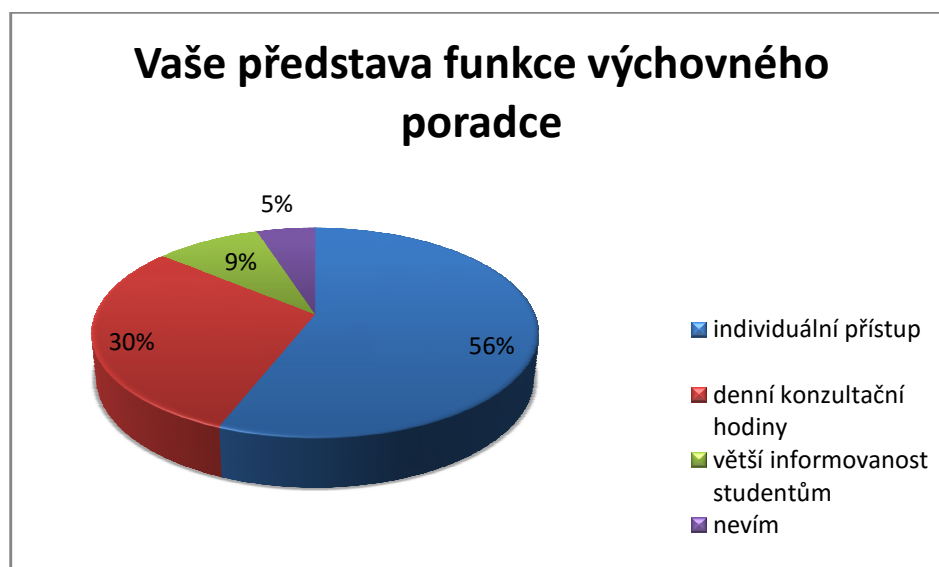
Otázka č. 21: Prosím, uveďte 2-3 příklady, které by podle Vás mohly přispět ke zlepšení postavení výchovných poradců.

Graf č. 21: Možnosti pro zlepšení postavení výchovných poradců

Tato otázka byla otevřená, respondenti podle vlastního uvážení vybírali možnosti, které by mohly přispět k lepšímu postavení a zviditelnění funkce výchovných poradců. Mezi nejčastější odpověď patřila možnost, kdy by pozice výchovného poradce nebyla pouze funkcí, ale řadila se k ostatním pedagogickým profesím. Takto odpovědělo 48 respondentů, tj. 75%. Dalších 7 jich uvedlo možnost mít vlastní pracovní prostor, kabinet, kde by měli soukromí při poskytování konzultačních služeb. Pro zviditelnění funkce pak bylo 5 respondentů, přičemž většina z nich si tímto představovala veřejné i povinné přednášky, kterých by se účastnili i rodiče. Tato otázka se vztahuje k hypotéze č. 3 a potvrzuje ji.

Otázka č. 22: Jak byste si Vy představovali funkci výchovného poradce?

Graf č. 22: Vaše představa funkce výchovného poradce

Tato otázka byla opět otevřená, respondenti v ní měli popsat svou představu výchovného poradce. Nejvíce odpovědí se týkalo individuálního přístupu, celkem 36 respondentů, tj. 56%, další skupina s počtem 19 respondentů, tj. 30%, by si představovala větší, nejlépe denní konzultační hodiny, tedy větší časový prostor pro výchovného poradce i pro studenty, podle 6 respondentů by měl mít výchovné poradce více informací a větší přehled ohledně nabídek studia i povolání, které předává studentům. Také tato otázka se vztahuje k hypotéze č. 3 a potvrzuje ji.

4.3 Vyhodnocení hypotéz

V dotazníku s 22 otázkami, který vyplnila skupina s 64 respondenty, byly otázky zaměřené na faktory ovlivňující jedince v rozhodování v otázce studia či profese. Některé otázky byly spíše informativní, jiné se vztahovaly obecně k tématu bakalářské práce a další se vztahovaly také k hypotézám. Na základě odpovědí jsem tyto hypotézy následně vyhodnotila.

Hypotéza č. 1: *Většina absolventů zastává názor, že největší vliv na jejich rozhodování při výběru studia či povolání měli rodiče a jejich výchova.*

Hypotéza se potvrdila, byla verifikována.

Z odpovědí, přičemž nejdůležitější byla v tomto směru otázka č. 5, respondentů vyplývá, že většina z nich se přiklání k názoru, že největší roli a vliv při rozhodování studentů o dalším studiu po skončení střední školy nebo o hledání vhodné pracovní pozice má rodinná výchova, resp. působení rodičů a jejich názorů, postojů i jejich vzorů. S tímto vyjádřilo souhlas celkem 35 respondentů, tj. 54% z celkového počtu. Není to sice převážná většina, ale k potvrzení hypotézy je postačující. Menšina respondentů, celkem 26, tj. 42%, nepřikládá vlivu výchovy v rodině nejdůležitější význam. Pro upřesnění se 3 respondenti, tj. 4%, nepřiklonili k žádnému názoru.

Hypotéza č. 2: *Většina absolventů považuje podporu školy a výchovného poradce v oblasti kariérového poradenství za nedostačující.*

Hypotéza se potvrdila, byla verifikována.

K této hypotéze se v dotazníku vztahuje více otázek, konkrétně otázka č. 7, 10, 11, 12, 14, přičemž jsem pro vyhodnocení vycházela hlavně z otázky č. 7. Další otázky, resp. odpovědi respondentů, danou hypotézu potvrzovaly. Podporu školy a výchovných poradců při volbě studia nebo povolání považuje za nedostatečnou celkem 41 respondentů, tj. 64%. Dalších 21 respondentů, tj. 33%, se přiklání k názoru, že školní prostředí je při rozhodování ovlivnilo a nevyjádřili se 2 respondenti, tj. 3%.

Hypotéza č. 3: *Většina absolventů by přivítala větší angažovanost a pomoc ze strany výchovných poradců při jejich výběru studia či povolání*

Hypotéza se potvrdila, byla verifikována.

K této hypotéze se především vztahuje otázka č. 15 a 16, pro vyhodnocení jsem vycházela z otázky č. 16. Většina respondentů uvádí, že by uvítali větší pomoc a angažovanost ze strany výchovných poradců formou individuálního přístupu nebo více rozšířených konzultačních hodin. Souhlasně se vyjádřilo 41 respondentů, tj. 64%. O větší péči pak neprojevovalo zájem 19 respondentů, tj. 14%, dalších 14 respondentů, tj. 22%, se nevyjádřilo.

4.4 Celkové vyhodnocení výzkumu

Kvantitativní výzkum byl zaměřený na názory jedinců věkové kategorie 20-30 let, kteří ukončili střední nebo učňovskou školu. Otázky se týkali faktorů, které mohli mít vliv při volbě jejich dalšího studia či profese, zda bylo školní prostředí s pedagogy a výchovnými poradci dostatečným přínosem pro toto rozhodnutí a jestli by souhlasili s větším uplatněním a pomocí výchovných poradců ve svém rozhodování.

Jedna z prvních otázek zjišťovala, jak nahlíželi rodiče respondentů na vzdělávání. Potvrdil se předpoklad, že většina rodičů, celkem 81%, přikládala značný význam studiu svých potomků a také rodinné prostředí mělo na respondenty největší vliv, celkem 54%.

Školní prostředí se svými pedagogy a výchovným poradcem pro 64% respondentů nemělo zásadní vliv, což je poměrně velké procento, poněvadž by se dalo předpokládat, že právě škola by měla v tomto směru zaujímat přední pozici. Z dalších odpovědí ohledně výběru školy či profese vyplývá, že většina respondentů, celkem 44%, se řídilo především podle sebe a podle svých zájmů. Dále neuspěla škola příliš dobře v otázce informovanosti, 63% respondentů ji považuje za nedostatečnou, co se týče dalšího studia a v oblasti informovanosti ohledně povolání dokonce 80% respondentů ji považuje za nedostačující.

Výchovný poradce byl k dispozici na školách pouze u 73% dotázaných, ovšem 19% jich nevědělo, zda na jejich školách vůbec výchovný poradce fungoval. Jako nedostačující pomoc tohoto pracovníka označila většina dotázaných, opět však 22% nedokázalo odpovědět. Nabízí se tedy otázka, zda měli tito respondenti vůbec zájem s výchovným poradcem spolupracovat a využít jeho služeb a pomoci. Přitom z další otázky vyplývá, že by většina, tedy přesně 54% souhlasilo se zavedením povinných konzultací

s výchovným poradcem a jeho případných dalších služeb by využilo dokonce 64% respondentů.

Závěrečné otázky se týkali možností, které by přinesly větší uplatnění, možnosti a efektivnost funkce výchovného poradce. Jako zásadní přínos vidí většina respondentů, celkem 75%, v tom, že by tato funkce měla přejít do statutu profese, pracovního zaměření. Taktéž by většina respondentů, celkem 56%, uvítala individuální přístup nebo více konzultačních hodin, k čemuž se přiklání 30% dotázaných.

Na jednu doplňující otázku týkající se znalostí profese sociálního pedagoga, který by v rámci komplexních služeb výchovného poradenství mohl také patřit k jeho poradcům, 50% respondentů odpovědělo vcelku správně, 50% víceméně nesprávně. To potvrzuje, že jistou představu o náplni práce tohoto odborného pracovníka respondenti sice mají, ale přesnou charakteristiku nevěděl nikdo. Další doplňková otázka mimo jiné byla ohledně spokojenosti respondentů se svou životní situací a výběrem dalšího studia či profese, na kterou většina z nich odpověděla kladně, tedy že jsou spokojeni. A to je asi nejdůležitější.

ZÁVĚR

Biodromální neboli celoživotní dráha jedince je cestou, kterou si musí projít každý z nás. Na této cestě jsou úseky někdy lehké i složité, někdy příjemné i nepříjemné, někdy pozitivní i negativní. Jisté však je, že naši životní cestu ovlivňuje velmi mnoho faktorů jak z vnitřního, tak i z vnějšího prostředí, které se vzájemně různě a velmi složitým způsobem prolínají. Ovlivňuje nás naše rodina a výchova, škola a vzdělání, kamarádi, přátelé, partneři, naše děti, sociální prostředí, společnost... Výčet jednotlivých faktorů by byl jistě velmi obsáhlým údajem. Faktem však je, že všechny tyto vlivy na nás jako jedince silně působí a utváří z každého jedinečnou a nezaměnitelnou osobnost s vlastními názory, postoji, znalostmi a vědomostmi – vytváří identitu naší osobnosti.

Téma méj bakalářské práce je zaměřené právě na tyto faktory, konkrétněji na faktory, které nejvíce ovlivňují naše rozhodování ve složitých otázkách, v tomto případě v otázce výběru další životní cesty po skončení studia na střední či učňovské škole. Důvod, proč jsem si vybrala právě toto téma, pramenil z méj profese manažerky ve firmě, kde jsem mimo jiné měla na starosti pohovory se zájemci o pracovní pozici u nás, jakož i jejich přijetí nebo zamítnutí. Mladí lidé jsou postaveni před složitou a hlavně nesmírně důležitou otázkou – mám se vydat cestou dalšího studia, a pokud ano, jaká škola bude nejvhodnější pro mou vysněnou budoucí profesi? Nebo si mám najít pro mne vhodnou pracovní pozici a poté se rozhodnout, zda budu chtít nebo potřebovat další vzdělání? Mne navíc také zajímalo, jaké faktory ovlivnily jejich rozhodnutí, a proto jsem se rozhodla toto téma rozebrat ve své bakalářské práci.

Hlavním cílem méj bakalářské práce je pokusit se zjistit pohled studentů na funkci výchovného poradce, pokusit se najít určité možnosti, které by mohly přispět ke zlepšení efektivnosti této funkce a přispět tak k lepšímu uplatnění absolventů středních škol na trhu práce a rovněž tak podpořit studenty při výběru dalšího studia na školách vyššího typu.

V první teoretické části se nejdříve zabývám jednotlivými vývojovými etapami v lidském životě se zaměřením na období dospívání, poněvadž právě v tomto období přichází ta jedna z nejdůležitějších otázek v podobě výběru studia či profese. Poté následuje teoretická část, která pojednává o vlivu vnějšího prostředí na vývoj jedince, z nichž jsem vybrala rodinné prostředí a její výchovný vliv, dále školní prostředí, které by mělo mimo vzdělání poskytovat studentům také informace, přehled a pomoc při výběru školy nebo profese, a nakonec jsem vybrala také vliv masmédií. V této části méj

bakalářské práce jsem se pokusila ve stručnosti poukázat na současnou, podle mne znepokojující situaci, kdy technické vymoženosti jako je mobil, internet, sociální sítě apod. mohou mít negativní dopad nejen na vývoj člověka, ale také na jeho přirozenou potřebu sociální interakce s ostatními lidmi.

Ve druhé praktické části se věnuji menšímu, kvantitativnímu výzkumu. Pomocí dotazníků jsem se pokusila mimo jiné zjistit, jaké faktory ovlivňují jedince ve výběru školy či profese, jaký mají pohled na školní prostředí v tomto směru a především na funkci výchovného poradce, na názor absolventů středních a učňovských škol na tuto funkci, najít i možnosti vedoucí ke zlepšení a efektivnosti této pozice. Z analýzy výsledků mého průzkumu totiž nevychází hodnocení školního prostředí, pedagogů ani výchovných poradců příliš lichotivě. Víím, že výzkumný vzorek tvořila spíše menší skupina respondentů, ale pokud srovnám názory mladých lidí, kteří se přicházeli do naší firmy ucházet o pracovní pozici, musím uznat, že jsou tyto názory dosti podobné. Co se týče možností ohledně zlepšení pozice výchovného poradce, jednoznačně je to jeho zařazení do pracovní profese tak, aby výchovný poradce na středních školách nebyla pouze přídatná funkce pověřeného pedagoga. Tím by získala tato pozice větší vážnosti a důležitosti, tím pádem také studenti by měli mít více péče a pomoci ve svém rozhodování o výběru školy či povolání.

V dotazníku jsem záměrně vložila otázku týkající se charakterizace sociálního pracovníka, který by mohl být prospěšný v rámci kompletních odborných služeb ve výchovném i kariérním poradenství. Výsledek byl takový, jak se dalo předpokládat. Určitá představa o této pozici existuje, ale přesnou definici neznal nikdo z respondentů. Osobně si myslím, že sociální pedagog by mohl být velkým přínosem ve výchovném poradenství, samozřejmě především pro jedince z rizikových skupin nebo ze sociálně znevýhodněného prostředí. Z toho vyplývá, že sociální pedagogika úzce souvisí s problematikou, kterou se zabírám ve své bakalářské práci – tedy výchovným poradenstvím i faktory působícími na vývoj jedince.

Domnívám se ve vsí skromnosti, že výsledky mé práce by mohly být v praxi přínosem v oblasti pedagogické, především v oblasti výchovného poradenství a uplatnění mladých lidí ať už při výběru dalšího studia či výběru prvního zaměstnání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ČÁP., J., 1996. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. 1. vyd. Praha: ISV, 302 s. ISBN 80-85866-15-3.

DOŇKOVÁ, O., NOVOTNÝ, J. S., 2010. *Vývojová psychologie pro sociální pedagogy*. Vyd. Brno: Institut mezioborových studií, 145 s.

HÁJKOVÁ, J., 1977. *Činitelé ovlivňující duševní vývoj a utváření osobnosti*. 4.vyd. Brno: Ústav pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků, 36 s.

HŘEBÍČEK, L., 2003. *Metody a formy profesně kariérního poradenství na ZŠ a SŠ*. Vydala Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 48 s. ISBN 80-86710-05-X.

KOHOUTEK, R., 2008. *Výchovné poradenství*. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 93 s. ISBN 978-80-7375-186-9.

KRAUS, B., 2008. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha. Portál, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.

KRAUS, B., JŮZL, M., TANNENBERGEROVÁ, M., 2011. *Teorie výchovy*. Vydal Institut mezioborových studií Brno, 91 s. ISBN 978-80-87182-04-8.

LANGMEIER, J., LANGMEIER, M., KREJČÍŘOVÁ, D. 1998. *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie*. 1. vyd. Praha: H&H, 132 s. ISBN80-86022-37-4.

MATĚJČEK, Z., 1991. *Praxe dětského psychologického poradenství*. 1. vyd. Praha: SPN, 335 s. ISBN 80-04-24526-9.

MERTIN, V., KREJČOVÁ, L., eds., 2013. *Výchovné poradenství*. 2. vyd. Praha: WoltersKluwer ČR, a.s., 364 s. ISBN 978-80-7478-256-2.

MACEK, P., SMÉKAL, V., 2002. *Utváření a vývoj osobnosti*. 1.vyd. Brno: Barrister&Principal, 264 s. ISBN 80-85947-83-8.

POLEDŇOVÁ, I., 2009. *Sebepojetí dětí a dospívajících v kontextu školy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 133 s. ISBN 978-80-210-5085-3.

PROCHÁZKA, R., ŠMAHAJ, J., KOLAŘÍK, M., LEČBYCH, M., 2014. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. 1. Vyd. Praha: GradaPublishing, a.s., 256 s. ISBN 978-80-247-4451-3.

ŘÍČAN, P., 1009. *Psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 300 s. ISBN 978-80-7367-560-8.

VÁGNEROVÁ, M., 1999. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 353 s. ISBN 382-60-99.

VÁGNEROVÁ, M., 2014. *Vývojová psychologie - dětství a dospívání*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

Internetové zdroje:

<https://cs.wikipedia.org> [cit. 2016-08-16]

[www.studium-psychologie](http://www.studium-psychologie.cz) [cit 2016-08-17]

www.spektrumzdravi.cz [cit. 2016-08-17]

[http.novesluzby.cz](http://novesluzby.cz) [cit. 2016-08-15]

<http://www.odbskmb.cz> [cit. 2016-08-21]

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Aj.	A jiné
Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále???
Mj.	Mimo jiné
Např.	Například
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
Resp.	Respektive
S.	Strana
Sb.	Sbírky
SPC	Speciálně pedagogická centra
Tzv.	Tak zvaně
%	Procento

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1: Pohlaví

Graf č. 2: Věk

Graf č. 3: Dosavadní vzdělání

Graf č. 4: Poměr preference studia a profese

Graf č. 5: Vliv rodičů při výběru školy nebo povolání

Graf č. 6: Vliv přátel na výběr školy či povolání

Graf č. 7: Vliv školy a pedagogů

Graf č. 8: Sběr informací o školách a povoláních

Graf č. 9: Obtížnost volba mezi studiem a povoláním

Graf č. 10: Vlivy ovlivňující rozhodování

Graf č. 11: Názory na informovanost ohledně vzdělání

Graf č. 12: Názory na informovanost ohledně povolání

Graf č. 13: Možnosti využití výchovného poradce

Graf č. 14: Názory na pomoc výchovného poradce

Graf č. 15: Názory na zavedení povinných konzultací s výchovným poradcem

Graf č. 16: Využití zvýšených služeb výchovného poradce studenty

Graf č. 17: Odborníci vhodní pro pomoc při volbě studia či povolání

Graf č. 18: Charakteristika sociálního pedagoga

Graf č. 19: Názory na současnou pozici jedinců

Graf č. 20: Vaše současná pozice

Graf č. 21: Možnosti pro zlepšení postavení výchovných poradců

Graf č. 22: Vaše představa funkce výchovného poradce

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Dobrý den vážení studenti, vážení pracující, vážené kolegyně či kolegové,

obracím se na Vás s prosbou o vyplnění mého dotazníku, který slouží jako výchozí pro zpracování mé bakalářské práce. Dotazník je anonymní, odpovídejte prosím pravdivě podle svých vlastních zkušeností. Výsledky z dotazníku slouží pouze k potřebám mé bakalářské práce a nebudou nikde zveřejněny.

Zakroužkujte pouze jednu odpověď u každé otázky, pokud není přímo u otázky možnost výběru více odpovědí. na otevřené otázky č. 18, č. 21 a č. 22 prosím stručně napište svůj názor.

Předem Vám děkuji za čas strávený nad mým dotazníkem.

- 1) Jste muž nebo žena?**
 - a) žena
 - b) muž

- 2) Do které věkové skupiny spadáte?**
 - a) 20-24
 - b) 25-30

- 3) Jaké je Vaše dosavadní vzdělání?**
 - a) výuční list
 - b) výuční list s maturitou
 - c) středoškolské s maturitou
 - d) vysokoškolské
 - e) jiné

- 4) Bylo ve Vaší rodině preferováno více vzdělávání nebo pracovní umístění?**
 - a) více vzdělání
 - b) více pracovní umístění

- 5) Myslíte si, že Vás především rodiče svými názory, postoji, výchovou apod. ovlivnili při výběru povolání nebo školy?**
 - a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
 - e) nevím

- 6) Myslíte si, že Vás při výběru ovlivnili i Vaši kamarádi a známí?**
 - a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
 - e) nevím

- 7) **Myslíte si, že Vás při volbě ovlivnila střední škola a její pedagogové?**
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
 - e) nedokážu posoudit
- 8) **Kde jste sbírali informace o školách a zaměstnání?**
- a) internet
 - b) zkušenosti rodiny a přátel
 - c) doporučení výchovného poradce
 - d) doporučení pedagoga
 - e) jiné (prosím, uveďte).....
- 9) **Byla pro Vás volba mezi studiem a prací těžká?**
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
 - e) nevím
- 10) **Kdo nebo co Vás nejvíce ovlivnilo při rozhodování „Co po maturitě“? at' už přímo, či nepřímo.**
- a) rodina
 - b) pedagogové
 - c) výchovný poradce
 - d) prospěch na SŠ
 - e) zájmy, koníčky
 - f) jiné (prosím, uveďte).....
- 11) **Myslíte si, že jste měli ze strany školy dostatečné informace o možnostech dalšího vzdělání?**
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
 - e) nevím
- 12) **Myslíte si, že jste měli ze strany školy dostatečné informace ohledně volby povolání?**
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne
 - e) nevím
- 13) **Měli jste na své škole možnost využít služeb výchovného poradce?**
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím

14) Myslíte si, že Vám při rozhodování dostatečně pomohl výchovný poradce při Vašem rozhodování?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nedokážu posoudit

15) Myslíte si, že by návštěvy u výchovného poradce měly být na školách povinné a pravidelné pro studenty posledních ročníků?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nedokážu posoudit

16) Kdybyste měli možnost využít služeb výchovného poradce ve větší míře (např. individuální konzultace apod.), využili byste ji?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím

17) Kterí odborní pedagogičtí pracovníci by podle Vás mohli být k dispozici studentům při rozhodování, co dál po střední škole?

- a) výchovný poradce
- b) speciální pedagog
- c) psycholog
- d) sociální pedagog
- e) jiní (prosím, uveďte).....

18) Prosím o vyjádření, jak byste charakterizovali sociálního pracovníka.

.....
....
.....
....

19) Odpovídá Vaše nynější studijní nebo pracovní pozice Vaším představám?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne
- e) nevím, zatím nemohu posoudit

20) V současné době se nacházíte v jaké pozici?

- a) student
- b) pracující
- c) studuji a současně pracuji
- d) nezaměstnaný
- e) jiná pozice (prosím, uveďte).....

.....

21) Prosím, uveďte 2-3 příklady, které by podle Vás mohly přispět ke zlepšení postavení výchovných poradců:

1.

.....

2.

.....

3.

.....

22) Jak byste si Vy představovali funkci výchovného poradce?

.....

.....

.....

.....

Ještě jednou Vám děkuji za vyplnění mého dotazníku. Věřím, že Vás nestál mnoho času a že jste odpovídali svědomitě a pravdivě. Přeji Vám úspěšný den a klidnou mysl při rozhodování v důležitých životních otázkách.

Kateřina Malá

Studentka IMS - obor Sociální pedagogika